

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vztah rodiny a školy na 1. stupni základní školy

Vypracovala: Bc. Petra Komárková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jiří Kressa

České Budějovice 2014

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

19.6. 2014

.....

Bc. Petra Komárková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Mgr. Jiřímu Kressovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Také děkuji své rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Anotace

KOMÁRKOVÁ, P. *Vztah rodiny a školy na 1. stupni základní školy*. České Budějovice 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce J. Kressa.

Předkládaná bakalářská práce popisuje vztah rodiny a školy na 1. stupni základní školy v malém městě. Teoretická část se zabývá vysvětlením následujících pojmů: rodina, její typy a funkce, vývoj dítěte mladšího školního věku, škola a její funkce, vzdělávání na 1. stupni základní školy, vztah rodiny a školy, pravomoce a odpovědnost rodiny a školy, role rodičů ve vztahu ke škole, spolupráce školy a rodiny, její formy, komunikace mezi rodinou a školou. Praktická část je zaměřena na samostatné výzkumné šetření, které zachycuje spolupráci mezi rodinou a školou a to pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který je uskutečněn s učiteli 1. stupně vybrané základní školy a s rodiči žáků 1. stupně této školy. Cílem kvalitativního výzkumu je objasnit, jaké jsou společné znaky této spolupráce, její způsoby, přínosy, jakou roli hrají rodiče ve vztahu ke škole a škola k rodině, jaké jsou zkušenosti rodiny a školy ze vzájemné spolupráce a do jaké míry ovlivňují rodiče výchovně-vzdělávací proces a chod školy.

Klíčová slova: rodina, škola, dítě mladšího školního věku, spolupráce

Abstract

The presented bachelor's thesis describes the relationship between a family and a primary school in a small town. The theoretical part focuses on the explanation of following terms: family and its types and functions, development of a child of early school age, school and its functions, primary school education, relationship between a family and a school, powers and responsibilities of family and school, position of parents with respect to school, cooperation of family and school and its forms and communication between family and school. The goal of the practical part is to carry out a research in a form of a semi-structured interview between primary grade teachers of a basic school and the pupils' parents. The aim of the qualitative research is to find the common features of the cooperation, its benefits, the position of parents with respect to school and vice versa and influence of the parents on the educational process of the school.

Keywords: family, school, child of the early school age, cooperation

OBSAH

Úvod	7
1 Rodina	8
1.1 Pojem rodina	8
1.2 Typy rodiny.....	9
1.3 Funkce rodiny	11
2 Vývoj dítěte mladšího školního věku	13
3 Škola.....	16
3.1 Pojem škola.....	16
3.2 Funkce školy	17
4 Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základní školy	19
5 Vztah rodiny a školy	20
5.1 Pravomoce a odpovědnost rodiny a školy	22
5.2 Role rodičů ve vztahu ke škole	23
5.3 Spolupráce rodiny a školy.....	25
5.3.1 Formy spolupráce rodiny a školy.....	27
5.4 Komunikace mezi rodiči a učiteli	32
6 Výzkumné šetření	34
6.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	34
6.2 Metodika výzkumu	34
6.3 Charakteristika vybrané základní školy	35
6.4 Výzkumný vzorek.....	36
6.5 Sběr dat	36
6.6 Analýza a vyhodnocení dat.....	37
6.7 Diskuse.....	49
Závěr	53
Seznam použité literatury	55
Seznam příloh.....	58

Úvod

Bakalářská práce pojednává o vztahu rodiny a školy na 1. stupni základní školy. Pojem vztah rodiny a školy chápu jako spolupráci rodiny a školy v různých jejích podobách, přičemž společným cílem obou těchto institucí je výchova a vývoj dítěte. Aby se mohly rozvinout vztahy mezi rodinou a školou, je důležité mluvit o tom, co od sebe obě dvě strany vzájemně očekávají. Také je důležité, aby spolupráce rodičů a školy vycházela ze vzájemné důvěry, aby se rodina a škola ve společné výchově shodovaly a podporovaly. Tím mohou pro vývoj a výchovu dítěte udělat co nejvíce. Téma spolupráce rodiny a školy se v posledních letech v pedagogickém diskurzu často objevuje, neboť se předpokládá, že fungující spolupráce přispívá ke zdárnému životu dítěte ve škole. Jako ideální období pro utváření vzájemných vztahů se ukazuje právě období prvního stupně základní školy, protože v této době mají rodiče a děti většinou ještě pozitivní očekávání vůči škole.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z toho důvodu, že se mě problematika vztahů rodiny a školy bezprostředně dotýká, protože jsem matkou dětí navštěvujících 2. a 4. třídu základní školy. Jako rodina vítáme nabídky školy ke spolupráci, aktivně se účastníme školních akcí, spatřujeme ve spolupráci přínosy a máme s ní pozitivní zkušenosti. Dalším důvodem volby tématu mé bakalářské práce je také to, že tato problematika spadá do oblasti sociální pedagogiky.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí, které na sebe navazují v tom smyslu, že první část je teoretickým základem pro druhou výzkumnou část. Témata v teoretické části na sebe navazují a tvoří tak logickou strukturu. Nejprve pojednávám o rodině, jejích typech a funkcích, dále o dítěti mladšího školního věku, o škole a jejích funkcích a základním vzdělávání na 1. stupni. Tyto kapitoly jsou jakýmsi úvodem k objasnění termínů, které vystupují ve vztahu rodiny a školy a uvádí tak hlavní kapitole teoretické části. V následující hlavní kapitole popisují vztahy rodiny a školy, pravomoce a odpovědnost rodiny a školy, dále uvádím, v jakých rolích vystupují rodiče vůči škole, jaké konkrétní formy spolupráce může škola rodičům nabídnout a naposledy pojednávám o komunikaci mezi rodiči a školou. V teoretické části vycházím především

z prací Štěcha, Šed'ové, Langmeiera, Krause a dalších autorů.

Cílem výzkumného šetření, které navazuje na teoretickou část bakalářské práce, je popsat spolupráci rodiny a školy na 1. stupni základní školy v malém městě. Pokusím se zjistit, jak vnímají rodiče a učitelé vzájemnou spolupráci. Konkrétně se zaměřím na její společné znaky, její způsoby, přínosy a na zkušenosti, které má rodina a škola ze vzájemné spolupráce. Také se budu snažit prozkoumat, jaké role zastávají rodiče ve vztahu ke škole a škola k rodině a do jaké míry ovlivňují rodiče výchovně-vzdělávací proces a chod školy. Pro realizaci výzkumu jsem zvolila kvalitativní přístup. Jako typ výzkumného šetření jsem použila polostrukturovaný rozhovor.

1 Rodina

1.1 Pojem rodina

V této kapitole se věnuji pojmu rodina, neboť je to jeden ze základních prvků, které vystupují ve zkoumaném vztahu a kde dochází k primární socializaci dítěte. Pojem rodina je popsán z pohledu několika autorů, také jsou zde uvedeny typy současné rodiny a její funkce, přičemž se zaměřuji především na funkci socializační a výchovnou.

Rodina a postavení jejích jednotlivých členů se v průběhu dějin měnila. V současnosti lze rodinu definovat jako institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, manželské nebo příbuzenské vztahy. Základem rodiny je muž a žena tj. manželský nebo partnerský pár. Partnerství osob opačného pohlaví má trvalejší ráz a výchozím znakem každé rodiny je existence alespoň jednoho dítěte.¹

Frydková popisuje rodinu v současném postmoderním světě jako sociální instituci, která se dostává do postavení, kdy jsou její perspektivy nejasné a často se dostávají do rozporu s názory a skutečnostmi. Zatímco někteří autoři hovoří o krizi rodiny, připomíná Frydková, že současná rodina má jen nové charakteristiky, ale její znaky

---

¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí – výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 89.

v tradičním chápání zůstávají nezměněné.²

Podle pedagogického slovníku je rodina nejstarší společenská instituce, která plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Rodina vytváří emocionální klima, formuje vztahy mezi lidmi, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu a je formou začleňování jedince do sociální struktury. Rodina a škola plní významné výchovné funkce, které lze chápat jako komplementární.³

Ze sociologického hlediska a v jeho nejširším vymezení může být rodina chápána jako institucionální zajištění lidské reprodukce, které je legitimní v dané společnosti.⁴

Z hlediska dominantní role rodiny ji lze pojmut jako strukturovaný celek, jehož smyslem, účelem, i náplní je vytvářet bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. Rodinné prostředí je vždy spojeno s konkrétním prostorem, který rodina utváří a udržuje, v něm se rodina rozšiřuje a v průběhu času také mění. Takový model rodiny reprezentovaný rodiči, jejich dětmi, popřípadě prarodiči, vykazuje stabilitu ve všech epochách vývoje lidstva a téměř v každé společnosti, proto můžeme rodinu chápat jako základní článek lidské společnosti.⁵

Z pohledu Matouška existuje rodina odedávna proto, aby rodiče mohli pečovat o své děti. Kromě toho je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, reprodukuje jedince nejen jako živočicha, ale zprostředkuje mu vrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina mimo to také propojuje generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity.⁶

1.2 Typy rodiny

Můžeme rozlišovat několik typů rodin:

- Sociologie rodiny hovoří o *rodině nukleární*. Tuto rodinu reprezentuje

---

² FRÝDKOVÁ, E. *Rodičia ako edukační partneri školy*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2010, s. 159

³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 202.

⁴ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, s. 99.

⁵ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 101-102.

⁶ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 9.

manželský pár vychovávající své děti s jasným a funkčním dělením ženské a mužské role.⁷

- *Rozšířená rodina* vzniká rozvinutím nukleární rodiny o novou rodinu v další generaci, např. k rodině dvou manželů a jejich dospělého syna se připojí nově vzniklá rodina tohoto syna.⁸
- Dále hovoříme o *rodině orientační* neboli také primární, ve které jedinec vyrůstá.⁹ Soužití v této rodině je důležité zejména proto, že jedinec se díky ní socializuje do společnosti, tato rodina jej vychovává, učí a má velký vliv na to, jaký jedinec v dospělosti bude.¹⁰
- Dalším typem je *rodina prokreační* neboli také sekundární, kterou jedinec zakládá v dospělém věku zpravidla uzavřením manželství a ve které se mu narodily děti.¹¹ Vstupem do rodiny prokreační jedinec mění role, kdy se z vychovávaného stává sám vychovávajícím. Také na tuto rodinu má vliv rodina orientační, a to zejména proto, že jedinec často přejímá výchovné styly, vzory partnerských interakcí a další.¹²
- Dále existují rodiny *úplné a neúplné*. Úplné rodiny se vyznačují soužitím dětí s oběma svými rodiči nebo alespoň s jedním z rodičů a jeho partnerem či partnerkou. V tomto typu je rozlišena manželská rodina a nesezdané soužití rodiče či rodičů. Neúplná rodina je tvořena jedním z rodičů a jeho nezletilým dítětem či dětmi. Můžeme rozlišit různé způsoby jejího vzniku. V prvním případě úplná rodina vůbec nevznikne. Jedná se o případ, kdy svobodná matka zůstane sama se svým dítětem. V druhém případě úplná rodina přestane dočasně nebo trvale plnit svoji funkci, a to když je rodič s dítětem dočasně sám, protože druhý rodič je např. ve výkonu trestu, nebo trvale opustil rodinu. Ve třetím případě úplná rodina zanikne buď přirozenou cestou např. smrtí jednoho z rodičů, nebo cestou nepřirozenou, a to rozvodem manželství či rozpadem partnerství. Posledně zmiňovaný případ je v dnešní době nejrozšířenějším při vzniku neúplných rodin.¹³

---

⁷ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, s. 44.

⁸ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 10.

⁹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 207.

¹⁰ PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, s.352.

¹¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 207.

¹² MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 10.

1.3 Funkce rodiny

Postavení rodiny ve společnosti a její význam pro společnost i pro jedince se opírá o fakt, že rodina naplňuje několik funkcí, které jsou v realitě úzce propojeny a tvoří základ prožívané rodinné harmonie nebo disharmonie.¹³ Rodina má funkci biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomickou, socializační, výchovnou, sociálně-psychologickou, ochrannou a domestikační, rekreační a regenerační.

Biologicko-reprodukční funkce má společnosti zabezpečit perspektivu jejího rozvoje tím, že rodina vytváří stabilní reprodukční základnu. Proto je také v zájmu společnosti, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. Proto, že rodina existuje, je společensky a kulturně regulována sexualita. Význam biologicko-reprodukční funkce rodiny je pro samotného jedince spatřován v uspokojování jeho biologických a sexuálních potřeb a v uspokojování potřeby každého jedince v pokračování jeho rodu.¹⁴

Sociálně-ekonomická funkce vychází z principu, že rodina existuje ve společnosti jako integrální sociální skupina i ekonomický subjekt, v němž je společně zajišťována materiální existence členů rodiny. Navenek je rodina významným spotřebitelem, ale také tvůrcem ekonomických hodnot. Z vnitřního hlediska lze uvedenou funkci rodiny definovat jako schopnost zajistit ekonomické a sociální podmínky pro zajištění a realizaci potřeb svých členů. Prioritou rodiny se stala nutnost adaptovat se na nové sociálně-ekonomické podmínky.¹⁵

Socializační funkce rodiny spočívá v tom, že je rodina prvním a dosti významným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k ostatním skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Tímto způsobem osobitě zabarvuje jeho sociální dovednosti, bez kterých se v dospělosti neobejde.¹⁶ Rodina je prostředím, kde se dítě učí přizpůsobovat se životu, osvojuje si základní návyky a způsoby chování, které jsou v dané společnosti běžné. Efektivní socializace umožní dítěti přejít z rodinného prostředí do širšího světa a úspěšně se v něm orientovat.

---

¹³ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.102.

¹⁴ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 89.

¹⁵ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.105.

¹⁶ MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, s. 9.

Socializací v rodině rozumíme především působení rodiny na své členy v celém souhrnu jevů a procesů: ekonomických, sociálních, kulturních, estetických, mravních, zdravotnických a mnoha dalších. Dítě od narození a po celou dobu života v rodině přijímá celou řadu informací a aktivně je zpracovává podle svých přirozených vloh, biologických a psychických potřeb, podle svých zkušeností, hodnotových orientací a vzorů, jimiž jsou pro děti především rodiče a jejich sourozenci.¹⁷ Socializační funkce rodiny přesahuje rámec vztahů mezi rodiči a dětmi a má svůj význam také pro prarodiče, kteří žijí v sepětí s rodinou svých vlastních dětí.¹⁸

Výchovná funkce rodiny je jednou z jejích hlavních funkcí a dává rodičům příležitost předat svým potomkům hodnoty a normy společenského chování, vést je ke vzdělávání a stát se pro ně výchovným vzorem i oporou v situacích, kdy to budou sami potřebovat. Jádrem schopnosti vychovávat je být zralou osobností a mít k dítěti láskyplný vztah.¹⁹ Pro rodinu je typický interakční model výchovy. Tento model předpokládá, že ve výchově nejde jen o jednostranné záměrné a cílevědomé působení aktivního vychovatele na pasivního vychovávaného, tedy dospělého na dítě, ale o vzájemné působení obou stran. Příznačným rysem rodinné interakce je směna citových podnětů a citové zaujetí všech zúčastněných. Rodinný vychovatel nemůže být pouze chladným pozorovatelem chování svého dítěte a odměřovatelem patřičných dávek výchovných odměn a trestů. Je nutně účastníkem interakce, je do ní vtažen, nemůže ji pozorovat pouze zvnějšku. Každý projev dítěte se ho osobně dotýká, takže dává najevo svoji libost či nelibost v nejrůznějších variantách.²⁰

Sociálně-psychologická funkce rodiny se vyznačuje tím, že rodina vytváří specifické sociální klima, v němž hraje hlavní úlohu citová složka, vědomí, že jsem akceptován, uznáván a hodnocen. Stálé a vřelé citové klima má svůj nesporný význam nejen pro děti vyrůstající v rodině, ale také pro ostatní příslušníky rodiny. Stabilita v oblasti sociálně-psychologické je základní jistotou, kterou může rodina jedinci a především dítěti poskytnout. Žádná jiná sociální instituce není schopna naplnit citovou funkci

---

¹⁷ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 80.

¹⁸ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.109.

¹⁹ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.107.

²⁰ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, s. 32.

v takové míře, v jaké to dokáže rodina.²¹

Ochranná funkce rodiny spočívá v zajišťování životních potřeb u všech členů rodiny, funguje na principech spoluúčasti na zdravotní péči, na sociálním zajištění prarodičů, na péči o členy rodiny se speciálními potřebami atd.

Domestikační funkce rodiny vytváří faktické zázemí, ve kterém může každý člen rodiny vždy najít fyzické útočiště a emocionální přijetí.

Rekreační a regenerační funkce otevírá rodině možnosti, jak prožít pohromadě svůj volný čas. Společné a aktivní trávení volného času v rodině významně působí na utváření pozitivního životního stylu a pomáhá předcházet rizikovým projevům chování.²²

Stále méně rodin je schopno udržet v souladu své jednotlivé úkoly a poslání a realizovat je ve své každodennosti. Z tohoto hlediska rozlišujeme rodiny funkční, problémové, dysfunkční a afunkční:

Ve *funkční rodině* probíhá optimálně vývoj dítěte, jeho prospěch, výchova a socializace. Rodina dokáže své problémy řešit sama.

V *problémové rodině* se objevují závažnější poruchy některých funkcí, které ohrožují vývoj dítěte. Zde je zapotřebí pomoc zvenčí.

V *dysfunkční rodině* se vyskytují vážné a dlouhodobé poruchy některých nebo všech funkcí rodiny a bezprostředně tak ohrožují vývoj a prospěch dítěte. Pomoc zvenčí je nezbytná.

Afunkční rodina přestává plnit své základní úkoly a dítěti vážně škodí nebo je dokonce ohrožuje.²³

2 Vývoj dítěte mladšího školního věku

V druhé kapitole se věnuji dítěti mladšího školního věku, který je dalším důležitým prvkem ve vztahu rodiny a školy. Stručně zde charakterizují dítě mladšího

---

²¹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 82.

²² PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.110.

²³ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s.113.

školního věku z pohledu vývojové psychologie.

Jako mladší školní věk je označováno období od šesti do jedenácti let života dítěte. Název odkazuje na sociální zařazení dítěte neboli na skutečnost, že se stalo školákem. Vstup dítěte do školy je opravdu velkou událostí jeho života, která má dalekosáhlé důsledky pro jeho další vývoj.²⁴ Psychoanalýza označuje období mladšího školního věku jako období latence, kdy je ukončena jedna etapa psychosexuálního vývoje a základní pudová energie je relativně v klidu až do počátku dospívání.²⁵ Langmeier charakterizuje tuto etapu jako věk střízlivého realismu. Školák je zaměřen na svět, jaký je a chce ho pochopit. Tendenci k realismu lze vyzorovat v řeči, kresbě, písemném projevu, zájmech, četbě i ve hře.²⁶

Tělesný vývoj dítěte je v souvislosti s první strukturální přeměnou postavy na začátku období rychlejší. Kolem osmého roku se zpomaluje růst, k jeho dalšímu zrychlení dochází v pubertě.²⁷

Motorický vývoj se postupně zklidňuje. Pohyby jsou oproti předškolnímu období účelnější, rychlejší, přesnější, úspornější, koordinovanější. Zlepšuje se hrubá i jemná motorika a zpřesňuje se vizuomotorická koordinace. Nadále trvá všeobecná aktivita dítěte s výraznou radostí z pohybu.²⁸

Vnímání se stává postupně diferenciovanějším, dítě dokáže citlivěji analyzovat celek na části, tím roste jeho schopnost pozorování. Děti již vnímají celek jako soubor detailů a uvědomují si, jaké jsou mezi nimi vztahy.²⁹

Představitost dosahuje u mladšího školáka vrcholu. Dítě dokáže rozlišit skutečnost a fantazii, stále více vniká do životní reality a ke světu představ se rádo vrací ve hře či četbě.

Na počátku školní docházky převládá neúmyslná, mechanická *paměť*, bezprostředně spojená s vnímáním. Paměť se však rychle zdokonaluje. Stále častěji se uplatňuje

---

²⁴ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*: Praha: Portál, 2004, s. 205.

²⁵ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 93.

²⁶ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 118.

²⁷ PAULÍK, K. *Vývojová psychologie pro doplňující pedagogické studium*. Ostrava: Centrum dalšího vzdělávání PdF OU, 2004, s. 34.

²⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 94.

²⁹ SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 225.

záměrné zapamatování, racionalita a logický úsudek.³⁰

Velmi důležitý je také rozvoj *pozornosti*, který úzce souvisí se zralostí CNS. Na počátku školní docházky převládají procesy vzruchu nad procesy útlumu, což se projevuje častými výkyvy v pozornosti. Pozornost je spojena se všemi psychickými procesy a je tedy podstatnou podmínkou úspěšné školní práce.³¹

Vývoj *myšlení* je podstatně ovlivňován školní činností a osobností učitele. Dítě si postupně osvojuje schopnost logických operací a odpoutává se od bezprostředního názoru. Jeho logické usuzování se opírá o konkrétní věci a jevy, které si lze názorně představit. Výkony dětí jsou v tomto směru závislé na motivaci, přiměřenosti úkolu a dalších faktorech.³²

Ve školním věku se výrazně vyvíjí také *řeč*, která lidskou činnost řídí a umožňuje další kvalitativně nový rozvoj v celé oblasti chování a prožívání. Řeč je základním předpokladem úspěšného školního učení, napomáhá zapamatování a zlepšuje pochopení a ovládnutí světa. Ve školním věku roste výrazně slovní zásoba, délka a složitost vět a souvětí, celá stavba vět i užití gramatických pravidel celkově postupují na vyšší úroveň. Patlavost, která u některých dětí přetrvává částečně ještě na počátku školní docházky, mizí často, hlavně díky logopedické péči, během prvního roku ve škole.³³

V oblasti *emocionálního rozvoje* ustupuje u dítěte mladšího školního věku emoční labilita, impulzivita i dětský egocentrismus. Dítě začíná být schopno regulovat své chování podle norem, i když motivace k plnění zůstává individuálně emocionální.³⁴ Začínají se rozvíjet vyšší city – estetické, etické, sociální, intelektové.

Morální vývoj je silně ovlivněn výchovnými postupy a způsobem interakce mezi členy rodiny.

Začlenění dítěte do lidského společenství postupuje výrazně vstupem do školy. Významnými osobami, podle nichž se dítě učí modelovat své vlastní způsoby chování nejsou pouze rodiče, ale také učitelé a spolužáci.³⁵ V rámci *socializace* nazýváme období mladšího školního věku jako období extraverze neboli kolektivního života a vztahů. Sociální role žáka přináší nové společenské postavení, dítě rozšiřuje své

---

³⁰ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 95.

³¹ SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 225.

³² ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 95.

³³ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 124.

³⁴ SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 227.

³⁵ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 129.

sociální zkušenosti a odpoutává se od rodiny, ačkoli rodina zůstává základem citové jistoty dítěte.³⁶ Rodiče promítají do žákovské role vlastní zkušenosti i vztah k hodnotám vzdělání.³⁷ V tomto období navazuje dítě nové vztahy s vrstevníky, učí se kooperaci i soutěžení. Zpočátku se zajímá více o sebe a vlastní úspěch, později bere ohled na kolektiv třídy, objevuje se vědomí sounáležitosti, společné odpovědnosti a rozvíjí se kamarádské vztahy. Vztah dítěte k učiteli je zpočátku velmi nekritický. Dítě vzhlíží k učiteli s úctou, obdivem, náklonností, ale i se strachem. Později, na základě konkrétních zkušeností s učitelem, se stává dítě kritičtější.³⁸ Langmeier se zabývá pojmem *sebesocializace*, který chápe jako alternativní pohled na socializační proces, který nevyklučuje socializační vliv významných osob (rodiče, vrstevníci, učitelé) v prostředí dítěte, ale doplňuje jej. Dítě si samo vytváří svou teorii o sobě, která je pak základem jeho pojetí vlastní identity. To poté ovlivňuje i jeho chování navenek, čímž opět modifikuje postoje osob, které působí na socializaci zvnějšku.³⁹

3 Škola

Škola tvoří třetí základní prvek popisovaného vztahu. Tato kapitola ji představuje jako významnou instituci, ve které dochází k sekundární socializaci a také výchovně-vzdělávací činnosti dětí. Jsou zde popsány její další funkce.

3.1 Pojem škola

Podle Štěcha představuje škola pro dítě jednu z nejdůležitějších institucí a významné socializační prostředí. Škola má jiné požadavky na dítě než rodina, disponuje jinými normami, používá jiné strategie nátlaku, jiný jazyk a má jiný dopad na další život. Nástupem do školy je dítěti umožněno výrazně rozvíjet schopnost adaptovat se na život a práci v odlišném socializačním poli. Na základě toho lze pozorovat pozitivní rozvoj psychologických dovedností dětí reagovat na různá kulturní prostředí, rozvoj schopnosti vzdálit se od svých rolí, oddělovat je a také další procesy, které vedou k rozvoji

---

³⁶ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 98.

³⁷ SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 226.

³⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: UP, 2003, s. 98.

³⁹ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 140.

autonomie dětí.⁴⁰

Prokop popsal školu jako místo, ve kterém probíhá organizované, plánovité a cílevědomé učení. V této instituci má hlavní funkci učitel, který zde působí jako zprostředkovatel znalostí, dovedností, jednání, hodnot a postojů, které jsou nezbytné pro existenci a další rozvoj kultury a společnosti. Úkolem učitele je vést děti k samostatnosti a zodpovědnosti jak v učení, tak i v životě, cílem učitelova jednání je vzdělávání žáků s ohledem na společenská očekávání.⁴¹

Procházka uvádí, že škola jako instituce uchovává a traduje výsledky lidské duchovní a hmotné kultury tím, že je vkládá do cílů a obsahů vzdělávací a výchovné činnosti a také zároveň pečuje o rozvoj individuálních dispozic žáka. Úkolem školy je vychovat děti, které úspěšně obstojí v dnešním světě globální otevřenosti, informační propojenosti a multikulturality.⁴²

Pedagogický slovník školu definuje jako *společenskou instituci, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Pojetí a funkce školy se mění se změnami společenských potřeb. Stala se místem socializace žáků, podporujícím jejich osobnostní a sociální rozvoj a připravujícím je na život osobní, pracovní a občanský. Postupně ztratila monopol na vzdělávání, stále více se otevírá životní realitě a sblížuje se s neformálním vzděláváním a informálním vzděláváním.*⁴³

3.2 Funkce školy

Stejně tak jako v rodině dochází i ve škole k socializaci dítěte. V souvislosti se školou hovoříme o sekundární socializaci. Štěch hovoří o třech základních posláních školní socializace:

- V první řadě jde o *poslání instrumentální (technické)*. Škola má především žáky

---

⁴⁰ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B.

Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2010, s. 79.

⁴¹ PROKOP, J. *Školní socializace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s. 5.

⁴² PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012, s. 126.

⁴³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 236.

naučit základní poznatky a dovednosti jakými je čtení, psaní, počítání. Dále má dětem zprostředkovat všeobecný kulturní přehled (dějepis, zeměpis, literatura) a základní sociálně-komunikativní dovednosti (formulace názoru, argumentace).

- V druhé řadě jde o *poslání morální a ideové výchovy*. Zde je úkolem školy vysvětlit podstatu základních společenských, politických a ekonomických problémů, pomoci vymezit kritéria morálky, ale také děti zapojit do různých forem uměleckého výrazu.
- Třetím posláním školy je *praktická socializace*, na jejímž základě mají učitelé naučit děti praktickým dovednostem (rozumění praktickému světu).⁴⁴

Kraus zdůrazňuje také další funkce školy, jsou jimi funkce pečovatelská, rekreační, poradenská a profesionalizační:

- *Pečovatelská funkce* školy spočívá zejména v zabezpečování bezpečnostních a zdravotních podmínek. Škola má dále zabezpečovat psychickou pohodu dítěte. Má dítěti nabídnout dobré hygienické zázemí, možnost stravování a lékařské péče. Ne vždy však škola tuto funkci plní v celém rozsahu.
- Úkolem *rekreační funkce* školy je nabídka možností, jak trávit volný čas mimo vyučování. Škola by měla nabízet dětem adekvátní možnosti relaxace o přestávkách a po vyučování formou zájmových kroužků nebo nabídkou relaxačních pomůcek např. na chodbách škol apod.
- Škola by měla dále splňovat *funkci poradenskou* spočívající především v práci s některými kategoriemi žáků. Může se jednat např. o žáky se zdravotním postižením, žáky pocházející z národnostních menšin, žáky s výchovnými problémy a žáky, kteří se rozhodují o volbě dalšího studia či povolání. Tuto funkci zajišťují zejména výchovní poradci, někdy také školní psychologové.
- Posláním *profesionalizační funkce* školy je dopomoci dítěti zaujmout jisté místo ve své práci.⁴⁵

---

⁴⁴ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 65.

⁴⁵ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí – výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001, s. 87-88.

4 Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základní školy

Období 1. stupně základní školy je pro utváření vztahů mezi rodinou a školou velice důležité, proto v této kapitole stručně charakterizují vzdělávání dětí na 1. stupni základní školy, popisují, jaké změny přináší dítěti přechod z rodiny do školy a co by mělo vzdělávání na 1. stupni dítěti přinést.

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků a je rozčleněno do dvou stupňů, které na sebe navazují po obsahové, organizační i pedagogické stránce. Stát vymezuje rámec vzdělávání, tzv. *Rámcový vzdělávací program*, v němž jsou uvedeny závazné cíle a předpokládané výsledky vzdělávání, doporučené učivo, rámcový učební plán, pravidla pro práci se žáky se zdravotními a sociálními problémy i se žáky mimořádně nadanými. Každá škola si podle výše uvedených propozic a možností vytváří svůj vlastní *Školní vzdělávací program*, ve kterém si stanovuje své vzdělávací záměry, sestavuje konečný učební plán, vypracovává učební osnovy pro jednotlivé předměty, určuje pravidla pro hodnocení žáků a sebehodnocení školy - vše ve shodě s potřebami žáků, podmínkami školy i kvalitou pedagogického sboru. Tyto programy konkretizují kurikulární nabídku školy, specifikují její profilaci a vzdělávací strategie a charakterizují vnitřní organizaci školního života.⁴⁶

První stupeň základního vzdělávání je z hlediska vývoje žáků velmi významným a didakticky specifickým stupněm vzdělávání, který zprostředkovává žákům přechod z režimově volnějšího a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělávání do systematického povinného vzdělávání. Vstup dítěte na základní školu patří k nejnáročnějším obdobím, s nimiž se musí člověk ve svém životě vyrovnat. Přináší pro dítě časové a režimové změny, jiný a pravidelnější způsob práce, nové prostředí, lidí a vztahy, změny ve stravovacím, pitném či pohybovém režimu.⁴⁷

---

⁴⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: úplné znění upraveného RVP ZV platné od 1.9.2013.* In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: < <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.>

⁴⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha.* Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001, s. 47.

Vzdělávání na 1. stupni je ucelenou a jasně definovanou fází - ontogeneticky významným stupněm vzdělávání, který zahrnuje věk dítěte od pěti (šesti) do deseti (dvanácti) let. Je chápáno jako otevřený systém, ve kterém dochází k procesu kladení základů pro celoživotní učení a osvojování gramotnosti. V tomto procesu jsou zprostředkovány základní kulturní dovednosti, vytváří se prvotní náhled na svět s vyznačením základních vztahů a souvislostí, které umožňují dítěti orientovat se v okolním světě. Je rozvíjen také jazykový potenciál, který je důležitým nástrojem pro úspěch v dalších fázích vzdělávání, uvádění do národní kultury, celkovou kultivaci dětské osobnosti a otevírání vývojových a individuálních potencialit.⁴⁸

5 Vztah rodiny a školy

V hlavní kapitole teoretické části popisují vztahy rodiny a školy z pohledu několika autorů, dále uvádím, jaké pravomoce a odpovědnost mají rodina a škola vůči sobě navzájem, v jakých rolích mohou rodiče ve vztahu ke škole vystupovat, jaké konkrétní formy spolupráce může škola rodičům nabídnout a naposledy pojednávám o komunikaci mezi rodiči a školou.

Vazby a vztahy mezi školou a rodinou nebyly dříve považovány za téma, kterému je nutné nějak zvlášť se věnovat.⁴⁹ Před rokem 1989 se v české pedagogice objevoval názor, že zasahování rodičů do práce škol je nevhodné. K intenzivnějším kontaktům mezi rodinou a školou docházelo v případech, kdy bylo třeba řešit problémy např. s docházkou, chováním nebo výsledky dětí.⁵⁰ Po roce 1989 docházelo postupně k velkým změnám ve vztahu rodiny a školy. V současné době se o rodičích ve vztahu ke škole mluví jako o partnerech, spolupracovnících, klientech, a dokonce občanech, kteří mohou být aktivními účastníky života školy. Rodiče nyní chápeme jako neopominutelné aktéry výchovy ve vzdělávání vlastních dětí.⁵¹ V souvislosti s tím hovoříme o *rodičovském zapojování*, které v sobě zahrnuje několik oblastí a úrovní vztahů mezi

---

⁴⁸ SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 141.

⁴⁹ RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 5.

⁵⁰ KRÁTKÁ, J. *Aktuální otázky teorie výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 85.

⁵¹ RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 5.

rodinou a školou. Tyto oblasti mohou být shrnuty následovně: podoby zapojení rodičů do vzdělávacího procesu ve škole – rodičovské role ve vztahu ke škole; komunikace mezi rodinou a školou, respektive mezi rodiči a učiteli; aktivity školy vůči rodině a formy spolupráce mezi školou a rodinou; rodiče jako přímí účastníci vzdělávacího procesu ve škole a rodičovské vzdělávání (vzdělávání rodičů).⁵²

Pedagogický slovník definuje vztah rodiny a školy jako významný sociální vztah, který ovlivňuje úspěšnost výchovně-vzdělávacího procesu, učení žáků a jejich osobnostní rozvoj.⁵³

Vstup dítěte do školy znamená úkol budovat prostřednictvím vztahu rodič-učitel také vztah rodiny ke škole. Uvnitř něj pak hraje žák důležitou roli, rozhoduje se zde o takových věcech, jako je vztah mladého člověka k poznání, kultuře, institucím a společnosti.⁵⁴

Škola a rodina tvoří podle Janiše základní a determinující subjekty výchovy, které významnou měrou ovlivňují a celkově kultivují člověka.⁵⁵

Šed'ová charakterizuje školu jako instituci, která vytváří příležitosti, požadavky a odměny, naproti tomu vnímá rodinu jako místo, kde se produkují postoje, motivace a sebepojetí. Školní výsledky pak vznikají z interakce kvalit, které si dítě přináší z domova do školy. Rodina vytváří stavební kameny, na nichž je možno budovat učení ve škole.⁵⁶

Štěch uvádí, že podmínky učení a pravděpodobný školní vývoj dítěte ovlivňuje na jedné straně sociokulturní úroveň rodiny a na straně druhé fungování rodiny, čímž myslí převažující výchovný styl a problémy či poruchy rodinné komunikace, které mají dopad na duševní pohodu dítěte.⁵⁷ V souvislosti se sociokulturní úrovní rodiny zmiňuje průzkum, který byl proveden koncem 60. let 20. století na Pedagogické fakultě

---

⁵² RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 16-17.

⁵³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 303.

⁵⁴ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 62.

⁵⁵ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 3.

⁵⁶ ŠEĐOVÁ, K. Vzdělávací výsledky dětí. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 22.

⁵⁷ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 62.

v Českých Budějovicích, jehož výsledky prokázaly, že existuje platnost vztahu mezi úrovní vzdělání rodičů a průměrným prospěchem jejich dětí.⁵⁸

Kraus se zamýšlí nad tím, co má škola a rodina společného a dochází k závěru, že je to společný výchovný úkol, jehož cílem je výchova osobnosti dítěte. Společná zodpovědnost za výchovu vyžaduje spolupráci zakládající na vzájemné důvěře. Pokud se škola a rodina shodují a vychovávají ve stejném smyslu, mohou tak vykonat pro výchovu nejvíce.⁵⁹

Podobně jako Kraus spatřuje i Prokop společnou a nedílnou odpovědnost za výchovu, vzdělávání dětí, za rozvoj jejich osobnosti a dovednosti být samostatným v učení i v životě, schopnosti svéprávně a zodpovědně žít ve společnosti jako společný rys vzájemných vztahů.⁶⁰

Ukazuje se, že k vytvoření dobrých vzájemných vztahů mezi rodinou a školou dochází především při vstupu dítěte do školy a dále pak v prvních letech školní docházky, tedy na prvním stupni základní školy. Hlavní důvody spatřují Rabušicová a Pol zejména v tom, že na počátku školní docházky mají rodiče i děti vesměs pozitivní očekávání vůči škole. Dítě uznává učitele jako významnou autoritu, je komunikativnější, otevřenější a lépe výchovně zvladatelné. Rodiče mohou snadno pomoci dětem s učením a přípravou do školy, neboť učivo je ještě jednoduché, a proto se učitel nemusí obávat požádat je v tomto směru o pomoc.⁶¹

5.1 Pravomoce a odpovědnost rodiny a školy

Škola a rodina jsou dvě instituce, které spolu musí zákonitě spolupracovat. Škola má být rodině nápomocná, vzít na sebe zodpovědnost za vzdělávání a výchovu, kterou musí koordinovat s výchovnými cíli a záměry rodičů.⁶² Na základě historické tradice delegují rodiče na školu část svých pravomocí, které se týkají zejména vzdělávání. Pak je

---

⁵⁸ ŠEĎOVÁ, K. Vzdělávací výsledky dětí. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 22.

⁵⁹ KRAUS, B. Rodina versus škola. In JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hr.. Králové: Gaudeamus, 2001, s. 15.

⁶⁰ PROKOP, J. *Školní socializace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s. 31.

⁶¹ RABUŠICOVÁ, Milada, POL, Milan. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství. *Pedagogika*. 1996, roč. XLVI, č. 2, s. 106.

⁶² JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 3.

svrchovaným právem rodiny mít možnost ovlivňovat realizaci delegovaných pravomocí v rámci školy. Tak vzniká nové pojetí tzv. výchovného trojúhelníku, v jehož jednom vrcholu stojí žák (dítě) a další dva vrcholy představují rodina (rodiče) a škola (učitelé, stát). Přičemž dítě (žák) není prostředníkem v dialogu škola-rodina, ale plnohodnotnou součástí vzájemné komunikace. Škola se tak dostává, ve vztahu k rodině, do pozice vzdělávacího, výchovného a poradenského servisu.⁶³

První úkolem, který čeká rodiče a učitele při nástupu dítěte do školy, je vyjasnit si vzájemné vztahy v socializaci dítěte, to znamená rozdělit si pravomoce, povinnosti a poslání. Rodiče a učitelé se přitom opírají o odlišnou legitimitu svého působení a vyvíjejí různé strategie, jak by mohli posílit legitimitu svých zásahů – jak školu (rodinu) podpořit, ale zároveň kontrolovat její selhávání.⁶⁴ V souvislosti s dělbou pravomocí a odpovědnosti mezi rodiče a učitele hovoří Štěch o třech modelech, které vysvětlují změny ve vztahu rodiny a školy v posledních desetiletích.

První model popisuje ztrátu rodičovské autority jako důsledek silnějších vlivů, nahrazujících sociální a morální působení rodičů. Intervenci školy vnímá Štěch jako projev přesunu socializační síly a pravomocí z rodičů na vnější instituce (počínaje státem a konče skupinou vrstevníků).

Druhý model říká, že postupně nedošlo k úplnému nahrazení „přirozené“ tradiční pravomoci rodičů, ale nově se objevil a jinak se definuje pojem „rodičovská odpovědnost“. Posun od „přirozené autority“ rodiče, která je založená na tradici k osobní odpovědnosti rodiče však znamená, že tato odpovědnost je stále více definována zvnějšku.

Třetí model tvrdí, že rodina a rodičovské pravomoci a odpovědnost jsou výsledkem souběhu a vzájemného prolínání sociálních a politických změn. Rodiče tedy musí počítat se zásahy různých institucí a organizací podporující děti a vyrovnat se s nimi.⁶⁵

5.2 Role rodičů ve vztahu ke škole

Vstup dítěte do školy pro něj představuje nástup sekundární socializace. Dítě se

---

⁶³ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 7.

⁶⁴ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 77.

⁶⁵ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 64-65.

v novém prostředí musí učit a též se učí novým sociálními rolím, z nichž jednu představuje role školáka, role žáka. Také rodiče se musí socializovat v nových podmínkách. Také pro ně je zkušenost se školou zcela novou, protože ji prožívají v úplně jiných rolích než dříve, kdy byli sami žáky. Oni sami se ve vlastním zájmu musí učit novým rolím, a to rolím rodičů žáka. Zvládnutí rolí žáka a rolí rodičů žáka bude nutně vstupovat do kontextu školní socializace jako celku a také do vyjednávání vztahu rodiny a školy, učitelů a rodičů.⁶⁶ Pokud hovoříme o roli rodičů ve vztahu ke škole, pak jde především o konkrétní způsoby uspořádání vztahů rodiny a školy, tedy o jejich sociální interakce. Šeďová vymezuje pět základních rolí, ve kterých mohou rodiče vůči škole vystupovat. Jedná se o roli klientskou, partnerskou, občanskou a o roli nezávislých a snaživých rodičů.

Rodiče jako klienti neboli zákazníci

Tento model přináší do pohledu na rodiče dvě možné perspektivy, a to, že učitelé ve škole jsou odborníky na poskytování žádaných služeb a vědí nejlépe, jak dělat svou práci, nebo rodiče jsou odborníky na výchovu svých dětí a z tohoto důvodu vědí, jaké služby a přístupy mají od školy požadovat. Rodiče jako klienti se většinou aktivně nespolutodílejí na podobě školního vzdělávání, ale pokud jsou se školou spokojeni, dítě ve škole ponechají, pokud spokojeni nejsou, školu mění.

Rodiče jako partneři

Partnerství nabízí rovnocenný vztah oběma stranám a tím i vzájemné uznání přínosu partnera pro rozvoj dítěte.⁶⁷ Pojem partnerství je definováno jako sdílení moci a odpovědnosti mezi rodinou a školou, sdílení společných cílů, zodpovědný dialog zahrnující vzájemné naslouchání, vůli ke kompromisům a závazek ke společnému jednání.⁶⁸ Rodiče znají své děti nejlépe, proto jsou jejich sdělení pro práci učitelů tak důležitá. Odborníci se shodují na tom, že partnerský vztah učitelů a rodičů je spíše ideálem než realitou a že se jedná víceméně o proces vytváření takového vztahu než o dosažený stav. Rodiče se ve vztahu ke škole mohou stavět do role výchovných partnerů, kteří jednají v zájmu péče o děti, jejich výchovu a vzdělávání. Dále se mohou

---

⁶⁶ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B.

Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2010, s. 70-71.

⁶⁷ ŠEĎOVÁ, K. Role rodičů ve vztahu ke škole. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 35.

⁶⁸ ŠEĎOVÁ, Klára. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na 1. stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 2009, roč. 14, č. 1, s. 29.

stavět do role sociálních partnerů, kteří vstupují do vztahů se školou v zájmu rozvoje školy jako instituce. Vznik partnerství je na obou stranách doprovázen fázemi dlouhodobého a také někdy bolestného budování vztahu. Snaha škol vybudovat vlastní strategii spolupráce a partnerství s rodiči bývá s odstupem času hodnocena jako cesta vedoucí ke kvalitativnímu rozvoji školy.

Rodiče jako občané

V rámci tohoto přístupu jde o typický vztah mezi občany a státními institucemi, ve kterém rodiče jako občané uplatňují svá práva a své odpovědnosti vůči škole. Podmínkou uplatňování práv rodiči je jejich aktivita.

Nezávislí rodiče

Nezávislí rodiče udržují se školou jen minimální kontakty, s učiteli komunikují zřídka, školní výsledky dětí sledují zprostředkovaně a zpozvzdálí, ale školu v podstatě tolerují. Pro školu samotnou by vlastně nebyli problémem, kdyby školy neměly povinnost dokumentovat své styky s nimi.

Snaživí rodiče

Snaživí rodiče se naopak snaží se školou komunikovat, účastní se školních a mimoškolních setkání a dávají najevo podporu škole i učitelům. Rodiče požadují od pedagogů zprávy o pokroku dětí, poradenství ve výchově a vzdělávání apod. Učitelé se mohou cítit být takovými rodiči ohroženi zejména jako profesionálové. Problémem je pro učitele také časová náročnost komunikace s těmito rodiči.⁶⁹

5.3 Spolupráce rodiny a školy

Spolupráce rodiny a školy představuje velice významný faktor efektivity vzdělávání dětí. Z tohoto důvodu je žádoucí, aby každá škola vytvářela podmínky pro fungování partnerského vztahu s rodiči dětí, navázala a pravidelně s nimi udržovala kontakt, nabízela jim různé formy spolupráce. Vzájemná spolupráce má velký význam pro

---

⁶⁹ ŠEĎOVÁ, K. Role rodičů ve vztahu ke škole. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 37-40.

všechny zúčastněné strany – děti, rodiče a učitele (školu).⁷⁰

Šeďová uvádí: *Mnoho výzkumů se snažilo potvrdit tezi, že vyšší míra spolupráce rovná se vyšší školní úspěšnost, což se opakovaně potvrdilo.*⁷¹

Podle Frýdkové je úroveň spolupráce rodiny a školy určována mnoha faktory, které vyplývají z rodinného i školního prostředí. Na základě jejích zjištění se jako nejvýznamnější determinanty spolupráce rodiny a školy jeví být socioekonomický status rodiny a délka pedagogické praxe učitele.⁷² Vytvoření plodné spolupráce mezi rodiči a učiteli však klade vysoké nároky na obě strany. Rodiče vnášejí do této sféry vlastní školní vzpomínky, které obsahují značné množství předsudků. Spolu se svými dětmi se znovu vžívají do pocitu závislosti a bezmocnosti proti některým školním rozhodnutím. Učitelé nejsou často ochotni nad rámec svých pracovních povinností iniciovat aktivní a intenzivní spolupráci s rodiči.⁷³

Východiskem pro rozvíjení lépe fungující spolupráce rodiny a školy by mohlo být to, co od sebe obě dvě strany navzájem očekávají. Podstatné je tato očekávání znát, to znamená, umět a chtít se na ně zeptat a diskutovat o nich.⁷⁴

Mezi důvody, proč se rodiče angažují ve spolupráci se školou patří podle Krátké snaha o zvyšování školní úspěšnosti dětí, vzdělávání samotných rodičů, komunikace ve smyslu „vědět, co se děje ve škole“, vliv na školu, podpora školy a naopak podpora rodičů ze strany školy, možnost sblížení rodičů s podobnými výchovnými a vzdělávacími potřebami, napojení rodin na další komunitní zdroje.⁷⁵

Spolupráce rodiny a školy může přinášet všem účastníkům tohoto vztahu mnohá pozitiva. Sebevědomí dítěte stoupá, když se některý člen jeho rodiny aktivně účastní školního života. Rodina tím dává dítěti najevo, že schvaluje a uznává svět školy. Pokud dítě vidí pracovat rodiče a učitele společně, lépe pak přijímá autoritu učitele a jeho

---

⁷⁰ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

⁷¹ ŠEĎOVÁ, Klára. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na 1. stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 2009, roč. 14, č. 1, s. 29.

⁷² FRÝDKOVÁ, E. *Rodičia ako edukační partneri školy*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2010, s. 159.

⁷³ PROKOP, J. *Školní socializace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001, s. 34.

⁷⁴ RABUŠICOVÁ, Milada, POL, Milan. Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství. *Pedagogika*. 1996, roč. XLVI, č. 2, s. 113.

⁷⁵ KRÁTKÁ, J. *Aktuální otázky teorie výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 86.

postoj ke škole je pozitivnější, než kdyby rodič spolupráci odmítal. Význam spolupráce z pohledu rodiny spočívá v tom, že rodiče mohou při přímém pozorování vlastního dítěte při práci ve třídě lépe porozumět otázkám týkajících se vývoje jejich dětí a také mohou získat hlubší pohled na meze a možnosti vzdělávání dětí. Rodiče a učitelé si vyměňují informace o vývoji dítěte, toto vzájemné sdílení poznatků o potřebách dětí napomáhá nejenom rodině, ale i učiteli. Učitel tak může na základě vlastních pozorování v konfrontaci s údaji od rodičů přizpůsobit podmínky ve škole tak, aby vyhovovaly potřebám dětí.⁷⁶

5.3.1 Formy spolupráce rodiny a školy

Lze vymezit tři rámcové kategorie spolupráce školy s rodinou: osobní kontakt učitele s rodinou; písemné formy komunikace učitele s rodinou; účast rodin ve třídách. Každá z těchto kategorií pak nabízí různé formy spolupráce. Do spolupráce rodiny a školy lze též zahrnout práci školního psychologa.

Osobní kontakt učitele s rodinou

- První návštěva ve škole
Cílem první návštěvy může být seznámení rodičů s programem školy, metodikou, kterou učitelé využívají, pozorování učitele při práci s dítětem. První návštěva ve škole může být realizována např. jako Den otevřených dveří.
- Orientační setkání
Když rodiče zapíší dítě do konkrétní školy, přicházejí na orientační setkání, při kterém se seznamují s učitelským týmem, ostatními rodiči, režimem dne a jinými potřebnými informacemi. Také učitel získává od rodičů potřebné informace o dítěti. Součástí orientačního setkání může být i seznámení rodičů s požadavky, které bude škola uplatňovat vůči nim, tzv. *Dohoda o vzájemné spolupráci*.
- Čas příchodu a odchodu dítěte ze školy
Ráno, kdy jeden z rodičů doprovází dítě do školy, nebo odpoledne, kdy si ho ze

---

⁷⁶ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

školy vyzvedává, se zdá jako vhodná doba pro rozhovor o denních aktivitách, o dosažených úspěších a vzniklých problémech, pro upozornění na plánované rodičovské schůzky a setkání.

- Telefonické rozhovory

Telefonického kontaktu s rodiči využívá škola většinou v situacích, které vyžadují rychlé řešení, nebo s rodiči, kteří jsou velmi zaneprázdněni.⁷⁷

- Konzultace učitel-rodič-žák

Konzultace se odehrávají za přítomnosti všech tří stran. Jejich cílem je seznámit rodiče s pokroky dítěte a společně pak naplánovat další postup v učení dítěte.

- Společná setkání

Rozlišujeme společná setkání rodičů a učitelů (třídní schůzky) a setkání, kterých se účastní také děti.⁷⁸ Třídní schůzky proběhnou asi třikrát až čtyřikrát za rok během jedné nebo dvou hodin. Učitel se musí představit jako učitel a definovat své pojetí učitelské role, ale také požadavky na žáky, na jejich rodiče a život ve škole (zvláště pokud vidí rodiče poprvé, později je třeba tuto pozici obnovovat a upevňovat). Učitel musí vyjasnit práva a povinnosti všech stran. Učitelé nejčastěji kladou důraz na vstřícnost, vzájemnou informovanost, ale také diskrétnost a na zbytečné neobtěžování. Učitel může na třídní schůzce legitimizovat také postupy práce s dětmi a hodnocení dětí.⁷⁹ Konají-li se setkání za přítomnosti dětí, je jejich charakter spíše slavnostní či zábavný (např. sváteční večírky, besídky, pikniky, oslavy narozenin dětí, výlety, pobyty v přírodě, zahradní slavnosti).

- Vzdělávací akce pro rodiče

Škola a její učitelé mohou rodičům nabídnout příležitost vzdělávat se v mnoha oblastech (např. problematika výchovy dětí, jazykové kurzy).⁸⁰

---

⁷⁷ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 53-55.

⁷⁸ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

⁷⁹ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 79-81.

⁸⁰ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

Písenné formy komunikace učitele s rodinou

Pokud nemůže být mezi rodiči a učiteli realizován osobní kontakt, lze využít písennou komunikaci.

- Letáčky, brožury, příručky, webové stránky školy
Jedná se o materiály informačního charakteru, které poskytují rodičům i ostatním partnerům školy informace o programu školy, učitelském sboru, mimoškolních aktivitách apod.
- Zpravodaj, třídní/školní časopis
Zde naleznou rodiče informace o aktuálním dění ve škole, o akcích, které proběhnou nebo již proběhly. Do časopisu je možné zařadit básně, písně, hlavolamy, rébusy k řešení, informace o tématických projektech, které jsou ve výuce realizovány, dále pak výňatky z pedagogicko-psychologické a lékařské literatury atd.
- Neformální zprávy o dítěti i dění ve škole
Zprávy o dítěti obsahují informace o jeho oblíbených aktivitách, nových dovednostech i úspěších a jsou součástí jeho průběžného hodnocení.
- Informační nástěnka pro rodiče
Pomocí nástěnky lze informovat rodiče o aktuálním programu, schůzkách, instrukcích k dobrovolným akcím apod. Touto formou lze také prezentovat výtvary dětí, jejich úspěchy ve školních olympiádách a fotografie ze společných akcí.⁸¹
- Schránka pro návrhy
Schránka pro návrhy slouží k tomu, aby rodiče, děti, učitelé a ostatní partneři školy mohli své názory vyjadřovat anonymně.
- E-mailové služby a sms zprávy
Obdobně jako telefonická komunikace slouží e-maily a sms zprávy k řešení

---

⁸¹ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 57.

situací, které vyžadují rychlé řešení.⁸²

Účast rodin ve třídách a škole

Účast rodičů ve školách není u nás zcela běžným jevem. Učitelé by měli být prvními iniciátory takových setkání. Rodiče mohou participovat na dění ve škole v několika úrovních.

- Rodič pozorovatel/návštěvník třídy
Při sledování dění ve třídě má rodič možnost vidět způsob práce učitele s dětmi, pozorovat reakce dětí a seznámit se s chodem školy.⁸³
- Rodič odborník
Rodiče mohou asistovat při učebních aktivitách, které se vztahují k jejich profesi či zájmu, zajišťovat exkurze na vlastní pracoviště, dopravu na školní výlet, výpomoc s výrobou pomůcek, uskutečnit přednášku na zajímavé téma.⁸⁴
- Rodič asistent
Rodič asistent dochází do školy pravidelně, pomáhá učiteli při plánování a realizaci výchovně vzdělávací činnosti ve škole. Rodič asistent může být za tuto práci finančně ohodnocen.⁸⁵
- Rodič členem rady školy
Rada školy je poradní orgán ředitele školy, který tvoří zástupci rodičů, zástupci pedagogů, zástupci obce, případně širší veřejnosti. V některých zemích má značné pravomoci, zejména schvaluje výroční zprávu o hospodaření školy, má právo vyjadřovat se ke vzdělávacím programům a koncepčním otázkám rozvoje školy a v odůvodněných případech podávat zřizovateli návrh na odvolání ředitele školy.⁸⁶ V České republice je v pravomoci rady školy kontrola

---

⁸² *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

⁸³ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 58.

⁸⁴ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

⁸⁵ JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001, s. 59.

⁸⁶ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 159.

hospodaření, koncepce a chodu školy.⁸⁷

Školní psycholog

Práci školního psychologa můžeme také zahrnout do oblasti spolupráce rodiny a školy. Školní psycholog prošel pregraduální (příp. postgraduální) přípravou ve školní psychologii. Má pracoviště přímo ve škole, jeho klientelu tvoří žáci, školní třídy, učitelé, rodiče. Jeho činnost je nejen diagnostická a reedukační, ale zahrnuje také intervenční zásahy přímo ve škole. Výhodou je, že zná dobře prostředí daných škol, může zachytit obtíže žáků v počátečním stádiu a včas zasáhnout.⁸⁸

Spolupráce s rodiči je pro úspěšnost školního psychologa nezbytná. Škola a psycholog poskytují rodičům informace o struktuře služeb poskytovaných školním psychologem a o pravidlech jejich využívání, a to nejčastěji na prvním setkání rodičů žáků. Prostředníkem v komunikaci mezi školním psychologem a rodiči jsou obvykle třídní učitelé. Iniciativa školy a její spolupráce se školním psychologem přispívá k utváření pozitivního vztahu rodičů ke školnímu prostředí, kdy rodič bezprostředně vnímá zájem školy poskytnout pomoc. Rodiče často sami vyhledávají pomoc psychologa, přicházejí se poradit nejčastěji o vzdělávání nebo výchově svých dětí, hledají odbornou pomoc a podporu při potížích se vztahy v rodině, mezi sourozenci, s novými partnery apod. Konzultace bývají také spojovány s aktivitami dítěte ve škole, jako je podpora při práci s dítětem s poruchami učení, hledání efektivních forem přípravy do školy, komunikace s učiteli, postavení dítěte ve třídě apod.⁸⁹

Škola nemůže od rodičů očekávat, že se zapojí do aktivní školní spolupráce sami od sebe. Vytvoření opravdového partnerského vztahu s rodiči vyžaduje mnoho úsilí, přičemž je potřeba mít na paměti několik zásad, které navázání a udržení kontaktu s rodinami podpoří a mohou učitelé pomoci dosáhnout jeho cílů. Z tohoto důvodu sestavila Krejčová *Desatero pro spolupráci s rodinou*:

- Respektovat úlohu rodičů.
- Zachovávat důvěrnost.

---

⁸⁷ TRNKOVÁ, K. Partnerství rodičů a škol. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 59.

⁸⁸ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 249.

⁸⁹ ŠTECH, S., ZAPLETALOVÁ, J. *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál, 2013, s. 187.

- Mluvit s rodinami o očekáváních, která vůči sobě máme.
- Podporovat spolupráci s rodiči nabídkou vícero strategií k jejich zapojení.
- Respektovat, že konkrétní způsob spolupráce si volí rodina sama.
- Usilovat o zapojení celé rodiny.
- Plánovat rodičovská setkání a konzultace v době, která rodině nejvíce vyhovuje.
- Zaměřovat se na silné stránky rodiny a poskytovat jí pozitivní zpětnou vazbu.
- Spolupracovat s dalšími partnery školy.
- Vědět, že všechno nejde hned.....⁹⁰

Naproti tomu popsal Feřtek zásady spolupráce, které by měli respektovat rodiče:

- Nedívat se na učitele jako na protivníka, ale na spolupracovníka při výchově dítěte.
- Nejednat s ním jako s pedagogickým sluhou a respektovat jeho odbornost.
- Přicházet do školy raději se zdvořilým dotazem, ne s odhodláním bojovat.
- Ověřovat si informace od svého dítěte, bývají často zkreslené.
- Nepomlouvat nikdy učitele svých dětí a rozhodně ne, když to mohou slyšet.⁹¹

Rodiče a učitelé jsou různí, a proto jim jednotlivé formy spolupráce vyhovují různě - záleží také na věku dětí a jejich pozici ve škole.⁹²

5.4 Komunikace mezi rodiči a učiteli

Pedagogický slovník definuje komunikaci jako *sdělování, dorozumívání*. *Z pedagogického hlediska je důležitá sociální komunikace, tj. sdělování a dorozumívání mezi lidmi a mívá tuto strukturu: mluvčí – záměr sdělení – formulace sdělení – vlastní sdělení – posluchač – interpretace obsahu a záměru mluvčího – reakce posluchače. Sociální komunikace vytváří základní souvislosti mezi hlavními stránkami sociálního*

---

⁹⁰ *Spolupráce školy s rodinou*. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

⁹¹ FEŘTEK, T. *Rodiče vítáni*. Praha: Yinachi, 2011, s. 95.

⁹² ŠTĚCH, S. *Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu*. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 78.

*styku lidí: mezi činností, interakcí a společenskými vztahy.*⁹³

Šeďová s Čiháčkem charakterizují komunikaci jako páteř každé situace, ve které je přítomen více než jeden sociální aktér. Jakékoli jednání v přítomnosti jiné osoby je chápáno jako komunikační signál. Fungující komunikace je základ, na kterém je možné stavět vztah mezi rodinou a školou. Pohled učitelů a rodičů na to, jak by měla komunikace vypadat, se často liší, proto je dobře fungující komunikace metou, ke které by jak školy, tak rodiče chtěli směřovat.

Zajímavým prostředkem v komunikaci jsou tzv. komunikační platformy, což jsou ustálené aktivity školy, jejichž cílem je umožňovat právě komunikaci, a jsou obdobou aktivit založených na spolupráci rodiny a školy, které jsou zmíněny v předchozí kapitole. Výsledky realizovaného šetření prokázaly, že jako pravidelné platformy, které se realizují v českých školách, jsou třídní schůzky. Jako spíše pravidelné lze vnímat aktivity jakými jsou podávání informací na začátku školního roku a používání žákovských knížek. Mezi občasně platformy patří školní časopisy, dny otevřených dveří, písemné zprávy o dítěti, konzultační hodiny a možnost přítomnosti rodičů ve vyučování.⁹⁴

Také Štěch se zabývá komunikací, a to konkrétně rolí dětí v komunikaci mezi rodinou a školou a uvádí, že děti vstupují přirozeně v mnoha polohách do vzájemných vztahů mezi rodinou a školou, neboť jsou příslušníky obou těchto institucí. Dítě samo je důležitým zdrojem informací pro rodiče i učitele. Dítě sděluje mnoho věcí tím, že o nich vypráví, a tím, jak se chová. To se týká především dětí na prvním stupni základní školy. Tímto způsobem mohou rodiče a děti získávat trvalý zdroj informací. Dospělí vnímají role dětí jako aktivních prostředníků často velmi zjednodušeně. Děti mohou významy komunikace dospělých často zničit, vylepšit podle své potřeby i jinak ovlivnit. Často mohou obsah sdělení reinterpretovat, mlžit sdělení a pracovat s emocemi. Rodiče, kteří nemohou situaci zcela kontrolovat, jsou navíc často připraveni přijímat vstřícně tyto interpretační posuny, které do jisté míry vyhovují i jim.⁹⁵

---

⁹³ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 104.

⁹⁴ ŠEĐOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. Komunikace: základ rodiny a školy. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 71-72.

⁹⁵ ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010, s. 79.

6 Výzkumné šetření

6.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem mého výzkumu je popsat spolupráci rodiny a školy na 1. stupni vybrané základní školy. Dále se pokusím zjistit, jaké jsou společné znaky této spolupráce, její způsoby, úroveň, přínosy, jakou roli hrají rodiče ve vztahu ke škole a škola k rodině, jaké jsou zkušenosti rodiny a školy ze vzájemné spolupráce a do jaké míry ovlivňují rodiče výchovně-vzdělávací proces a chod školy.

Na základě uvedených cílů výzkumu je stanovena hlavní výzkumná otázka: Jak vnímají vybraní učitelé a rodiče spolupráci na 1. stupni zvolené základní školy?

Z této hlavní výzkumné otázky vyplývají dílčí výzkumné otázky: Co znamená pro rodiče a učitele spolupráce a jak funguje? Jakou roli hrají rodiče ve vztahu ke škole? A jakou roli hraje škola ve vztahu k rodině?

6.2 Metodika výzkumu

Pro realizaci výzkumu jsem zvolila kvalitativní výzkumnou metodu, která je pro tento typ práce více výhodná než metoda kvantitativní. Při zjišťování názorů dotazovaných učitelů a rodičů na dané téma jsem zvolila metodu hloubkového rozhovoru. Ze dvou základních typů hloubkového rozhovoru jsem vybrala rozhovor polostrukturovaný, který patří k nejvýhodnějším metodám získávání kvalitativních dat. Jednou z hlavních výhod polostrukturovaného rozhovoru je zejména to, že jsou předem dány základní otázky, na které je možné nabalovat různé doplňující otázky, které se během rozhovoru jeví jako smysluplné a rozšiřující.⁹⁶

---

⁹⁶ MILOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, Praha: Grada publishing, 2006, s. 161.

6.3 Charakteristika vybrané základní školy

Základní škola, ve které výzkumné šetření proběhlo, se nachází v malém městě s cca. 7000 obyvateli a je to jedna ze tří základních škol v tomto městě. V budově školy se nachází školní družina, kterou mohou navštěvovat děti od 1. do 3. třídy a školní jídelna. Ve škole je 20 kmenových tříd a 13 odborných učeben. Ve sborovně školy byla vytvořena tzv. multimediální učebna s interaktivní tabulí. Součástí školy je pavilon pro tělesnou výchovu, zároveň škola využívá přilehlý sportovní areál. Žákům je k dispozici školní obchůdek se svačinami, občerstvovací automaty s teplými a studenými nápoji. K pohybovým aktivitám využívají žáci tělocvičnu a sportovní areál s fotbalovým hřištěm, zároveň mají možnost v prostorách chodeb využívat vybavení na stolní tenis (1. i 2. stupeň). V době volna mohou žáci navštěvovat učebnu výpočetní techniky, mají volný přístup na internet, mohou využívat i venkovní prostory přilehlého školního pozemku. Specifikem školy je přítomnost řady žáků cizích státních příslušníků (Vietnam, Ukrajina, Bělorusko, atd.).

Na 1. stupni se nachází 13 tříd s celkem 307 dětmi a pracuje zde 13 pedagogů a také 2 asistentky pedagoga. Na 2. stupni se nachází 11 tříd s celkem 242 dětmi a učí zde 18 pedagogů. Ve škole působí také výchovný poradce, metodik prevence sociálně patologických jevů a logoped – speciální pedagog. Škola má k dispozici školního psychologa, který je pouze externím pracovníkem.

Škola vzdělává žáky podle vlastního školního vzdělávacího programu, který je zaměřen na podporu zdraví, podporu praktických činností a podporu sportu (zdravotní tělesná výchova, kondiční cvičení). Při naplňování školního vzdělávacího programu je kladen důraz na rozvíjení dobrých vztahů s rodiči žáků. Rodiče získávají informace o výsledcích vzdělávání prostřednictvím žákovských knížek, na třídních schůzkách, v konzultačních dnech, případně osobně či telefonicky dle přání rodičů (žák. zástupců). Pro rodiče a veřejnost pořádá škola Den otevřených dveří, Den Země, besídky, divadelní představení, výstavy a společné rozloučení s žáky 9. ročníků (tzv. rozlučák v kulturním domě). Škola se snaží pravidelně informovat rodiče o chodu školy - v prostorách školy na nástěnkách a informačních tabulích, na internetu. Na webových stránkách školy jsou uvedeny emailové adresy všech zaměstnanců a telefonní čísla školy. Na základě zákona č. 561/2004 Sb. § 167 a § 168 byla zřízena Školská rada tvořená zástupci zřizovatele (2), pedagogickými pracovníky školy (2)

a rodiči (2), která se schází 2x za školní rok, popř. dle potřeby. Žáci se účastní řady dlouhodobých projektů zaměřených na podporu zdravého životního stylu, prevenci sociálně patologických jevů, dopravní výchovu, ekologickou výchovu atd. Škola také spolupracuje v rámci výuky s řadou institucí např. Policií ČR, městskou knihovnou, základní uměleckou školou, pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče pro děti a mládež, ekologickým sdružením atd.⁹⁷

6.4 Výzkumný vzorek

Pro účely výzkumného šetření jsem zvolila cíleně vybraný výzkumný vzorek, jedná se tedy o záměrný výběr, nikoli o výběr náhodný. Respondenty výzkumu tvoří 5 učitelů 1. stupně vybrané základní školy a 5 rodičů žáků 1. stupně této základní školy, kteří byli ochotni na mém výzkumu spolupracovat. Aby byla zachována jejich anonymita, použila jsem následující označení (učitelka A,B,C,D,E; rodič A,B,C,D,E), pod nimiž budou vystupovat při interpretaci výsledků výzkumu. Základní školu jsem si zvolila z toho důvodu, že je pro mě známým prostředím.

6.5 Sběr dat

Všechny rozhovory byly realizovány v průběhu měsíce března 2014. Při rozhovorech jsem respondentům kladla předem připravené otázky. Občas jsem však musela použít doplňující otázky za účelem vysvětlení smyslu subjektivní výpovědi nebo získání důležité a zajímavé informace. Někdy respondenti odpověděli v jedné otázce na otázku následující, proto jsem ji poté již nepokládala. Pro fixaci dat jsem použila audiozáznam pomocí diktafonu a to hlavně z toho důvodu, abych zachytila skutečně autentický záznam a nezabývala se, během kladení otázek, složitým a nepřesným přepisováním odpovědí, ale naopak se mohla plně věnovat průběhu výzkumného šetření. Rozhovory s učitelkami probíhaly ve škole po vyučování, v kabinetě učitelek 1. stupně, rozhovory s rodiči se uskutečnily u mě doma. Každý rozhovor trval průměrně 30 minut. Každého respondenta jsem před rozhovorem informovala o cíli a průběhu výzkumného šetření a ubezpečila jsem je o tom, že bude plně zachována důvěrnost. Poté jsem se jich dotázala, zda mohu rozhovor nahrát na diktafon. K použití audiozáznamu byl, jak ze

---

⁹⁷ Z důvodu zachování anonymity zkoumané základní školy, neuvádím zdroj, ze kterého jsem údaje čerpala.

strany učitelů, tak ze strany rodičů, poskytnut informovaný souhlas a u každého rozhovoru bylo zajištěno soukromí. Na začátku rozhovoru vykazovali respondenti známky nervozity, která však postupně opadala. Poté, co jsem získala potřebná data, došlo k přepisu audiozáznamu a následně pak k analýze dat.

Ve výzkumném šetření neuvádím žádné údaje, které by mohly identifikovat základní školu, ve které byl výzkum realizován, nebo vybrané učitele a rodiče žáků, kteří se mnou spolupracovali a zúčastnili se rozhovorů.

6.6 Analýza a vyhodnocení dat

Získaná data jsem nejdříve volně okódovala a seskupila do 9 kategorií, které se vztahují k cílům výzkumu a jsou uvedeny níže. V rámci jednotlivých kategorií jsem porovnávala subjektivní výpovědi rodičů mezi sebou navzájem, učitelek mezi sebou navzájem a především pak subjektivní výpovědi skupiny rodičů a učitelek.

1. Co je to spolupráce?

V úvodu rozhovorů jsem se respondentů dotazovala, co si představují pod pojmem spolupráce rodiny a školy. Zjistila jsem, že všichni dotazovaní rodiče chápou spolupráci jako různé aktivity, při kterých se setkávají s učitelem ve škole či mimo školu, nebo s ním alespoň nějakým způsobem komunikují, přičemž jde současně vždy o výchovu, vzdělávání a školní život jejich dítěte. Na výše uvedenou otázku odpověděl rodič C následujícím způsobem: *Představuju si spolupráci jako něco, co se týká výuky, prospěchu dítěte, mimoškolních aktivit, tím, že buď rodič nebo škola bude kontaktovat opačnou stranu a vznese požadavek, co se má a nemá změnit, a budeme na tom oba pracovat. Představuju si pod tím vzájemnou interakci, když bude nějaký problém, aby byly obě strany vyslyšeny a snažily se problém vyřešit.*

Rodič B vnímá spolupráci obdobně: *Pod spolupráci si představuju třeba rodičák, kdy můžu řešit s učitelkou nějaký problém s učením nebo s chováním našeho kluka a čekám, že mi učitelka poradí, jak na kluka, a že to spolu prostě vyřešíme. Je mi jasné, že pro to taky musím udělat i něco já, že tu paní učitelku musím asi poslechnout a udělat, co říká.*

Rodič D, který má dítě s poruchou ADHD popisuje spolupráci takto:

My spolupracujeme s učitelkou hodně, syn má ADHD, zjistila to vlastně ona v první třídě. Syn měl velké problémy s učením a taky s ostatníma dětma ve třídě, já už z toho byla úplně nešťastná. Paní učitelka nás pozvala do školy a začali jsme to společně řešit. Ona nás poslala do poradny a já pak přinesla z poradny zprávu. Učitelka nám všechno vysvětlila, hlavně to, jak se s ním máme doma učit, nabídla nám i možnost navštívit školního psychologa a promluvit si s ním. To jsem nevyužila, protože si myslím, že naše paní učitelka je odbornice a umí s těmahle dětma pracovat. Taky synovi upravila způsob výuky, začala s ním jinak pracovat, vysvětlila to i ostatním dětem. Taky nám dává zvláštní úkoly a my se fakt snažíme všechno dodržovat a ty úkoly poctivě děláme. Ona nám vlastně říká, co máme dělat, a kontroluje, jestli to děláme správně, a já s ní pak konzultuju, když se při tom vyskytne nějaký problém.

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že při spolupráci jde především o aktivní přístup obou stran – tedy rodičů a školy, respektive učitelky, a to především v případě, že je třeba řešit nějaký problém. Rodiče mají vůči škole jakási očekávání a počítají s tím, že budou ze strany školy splněna a naopak, jsou si vědomi toho, že i škola může mít vůči nim nějaké požadavky, na jejichž splnění bude lpět.

4 z 5 učitelek popisují spolupráci jako shodu rodiny a školy ve výchově a vzdělávání dítěte, jejímž smyslem je jeho optimální vývoj. Od učitelky C jsem získala na zmíněnou otázku tuto odpověď: *Tam je to daný v tom slově spolu-práce, jednoduše řečeno táhnout za jeden provaz. To samé je spolu-pracovat, tak aby se obě strany naučily navzájem komunikovat, vyhovět si, dávat si podněty, poradit si, vyměnit si názory, jít za něčím společným a tím je výchova a rozvoj dítěte – to by mělo být to prvořadý. Pro dítě je špatný, když každá strana táhne za ten svůj koneček provazu. Oběma stranám by mělo jít o to samé a to o ty děti.*

Učitelka A spojuje spolupráci s různými aktivitami formálního i neformálního charakteru a dále zdůrazňuje její důležitost především s rodiči dětí, které mají nějaký handicap. *Za spolupráci považuju aktivity rodičů ve škole např. když škola pozve rodinu na jarmark, vánoční a velikonoční dílny nebo nějaké mimoškolní akce, kdy jedou rodiče společně s dětma na výlet, na lyže, anebo když nám rodiče třeba nabídnou ubytování v jejich penzionu. To jsou takové ty neformální aktivity. Pak je tu spolupráce ohledně vzdělávání a výchovy dítěte např. třídní schůzky, konzultační odpoledne atd., a to hlavně v případě, že dítě má nějakou poruchu nebo postižení. To pak potřebuju zprávu*

od psychologa, abych věděla, jak s tím dítětem pracovat. Tady je spolupráce naprosto nezbytná, protože, když budu fungovat jen já jako učitelka, tak je to málo, když budou fungovat jen rodiče, tak je to taky špatně, tady se prostě musí spolupracovat z obou stran. Vždycky rodičům říkám, že je to jejich dítě a že jistě chtěou, aby bylo všechno v pořádku. Tak jim říkám, že jestli s tím „postižením“ nebudou něco dělat, tak se budou problémy akorát stupňovat. To na ně většinou platí a oni mě vlastně respektují a dělají, co po nich požaduju.

1 učitelka charakterizuje spolupráci jako zájem rodičů o školní život dítěte a jejich aktivní přístup vůči nabídkám či výzvám školy. Učitelka B říká: *Spolupráci vidím v tom, že rodiče chodí do školy, když je třídní schůzka nebo i nějaká mimoškolní aktivita, že jsou prostě aktivní a mají zájem o to dítě a věnují mu svůj čas. Rodiče se kolikrát od svých dětí doma nic nedozví, vím to z vlastní zkušenosti. Kluk mi vždycky na otázku, co bylo dneska ve škole, odpoví, že nic. Když rodič přijde do školy, vidí, co se tam děje, zda je něco nového, jak se daří jeho dítěti. Mně se moc líbí ty mimoškolní aktivity, poznávám u toho rodiče i děti v úplně jiném světle. Já preferuju, aby se rodina aktivně podílela na tom životě dítěte ve škole. Jde přece o jejich dítě.*

2. Co škola nabízí rodičům?

Škola nabízí rodičům spolupráci formálního a neformálního charakteru. Co se týče formalizovaných příležitostí zmiňují všichni rodiče třídní schůzky, konzultační odpoledne, individuální kontakt (osobní, telefonický, e-mailem). Z pohledu 4 rodičů jsou nejvíce oblíbena konzultační odpoledne. Citace rodiče E je v tomto směru velmi reprezentativní: *Já ty rodičáky nesnášela, vždycky jsem trávila ve škole minimálně 2 hodiny. Nejdřív na nás chrlili informace, pak chtěli peníze a pak přišlo to nejhorší, vystát si frontu na hodnocení dítěte. Čekala jsem tam kolikrát i hodinu a pak učitelka hodnotila moje dítě, říkala, jak je třeba zlobivý a má rezervy, že pořád na něco zapomíná a mamky za mnou natahovaly uši a mně bylo trapně. Konzultace je prima, nikdo vás neslyší a vůbec jsem k tý učitelce otevřenější a nebojím se ptát.*

Pouze 1 rodič upřednostňuje třídní schůzky. Rodič B hovoří: *Já mám nejradši třídní schůzky. Vždycky se tam všechno dozvím, co naše děti a nás čeká a nemine, jaký má kluk známky a jestli nezlobí. Kluk je v pohodě, takže nemám s učitelkou co řešit a za chvíli jdu domů.*

2 z dotazovaných rodičů jmenují, kromě výše uvedených forem spolupráce, ještě používání deníčků, jejichž prostřednictvím předávají učitelky rodičům důležité informace. Rodič A říká: *Je fajn, že paní učitelka lepí do deníčku různé informace. Holka nám doma totiž nic neřekne a takhle včas víme, že budou na příští týden potřebovat nějaký věci, třeba květináč nebo něco a my to včas stihneme obstarat. Zapisuje tam i různé akce – divadlo, kino, koncert, výlet a kolik se za to bude platit.*

V rozhovorech zmiňují rodiče také neformální aktivity, které nabízí škola a třídní učitelky rodině. Mezi nejčastěji uváděné akce patří jarmark s názvem Zahrada, který škola pořádá 4x ročně a jehož výtěžek je použit na rekonstrukci školní zahrady, Den otevřených dveří a každoroční jarní výstup na Kohout. Rodič D sděluje: *Škola nás zve několikrát do roka na ten jarmark, pak jsme šli už 2x na Kohout a než šel kluk do školy, tak jsme byli na Dni otevřených dveří.*

K akcím organizovaným třídními učitelkami zařazují rodiče nejčastěji besídky, velikonoční a vánoční dílny, drakiády, pěší a cyklistické výlety. Rodič E vypráví: *Za tu dobu, co mám děti ve škole, tak už jsme s učitelkou podnikli spoustu věcí. Na podzim jsme měli drakiádu, před Vánoce a Velikonoce dílnu, kdy jsme vyráběli něco hezkýho, a taky už jsme se účastnili různých výletů. Většinou jsme šli pěšky, ale jednou jsme jeli i na kole. V 1. třídě jsme měli na konci školního roku besídku.*

Všechny učitelky, stejně tak jako rodiče, zahrnují do spolupráce formálního charakteru třídní schůzky, konzultační odpoledne a individuální kontakt prostřednictvím osobního setkání, telefonického rozhovoru či e-mailové komunikace. Jako další formální spolupráci jmenují učitelky Sdružení rodičů a přátel školy a Radu školy. Učitelka B říká: *Rodiče můžou přijít do školy na konzultační odpoledne, na třídní schůzku a pak mě můžou kontaktovat v případě potřeby i mailem nebo telefonicky. Můžou přijít samozřejmě i osobně. Ve škole taky funguje SRPŠ, to má každá třída v tomto sdružení zástupce z rodičů a projednávají se tam takové ty provozní a finanční věci. Taky máme Radu školy.*

3 z 5 učitelek vypovídají, že se jim velmi osvědčily individuální konzultace za přítomnosti učitele, rodiče(ů) a dítěte a zdůrazňují jejich dobrý výchovný efekt. Učitelka D glosuje: *Kromě třídních schůzek, které jsou spíše takové organizační, nabízím rodičům konzultační odpoledne. To je jednou za čtvrtletí. Rodič si předem domluví*

přesný čas konzultace a přijde i s dítětem. To se řeší většinou nějaké problémy s kázní nebo výukou. Já se vždycky snažím to dítě nejdříve pochválit, najít na něm něco pozitivního a pak řešit problémy, vzájemné požadavky a je dobře, že je u toho to dítě, ono si pak nedovolí lhát a vymýšlet. Konzultace jsou opravdu efektivní.

Učitelka C nabízí rodičům ještě něco navíc. Rodiče se mohou zúčastnit jejího vyučování a mohou tak porovnat jejich dítě s ostatními. *Nabízím rodičům, že se mohou přijít podívat do vyučování. Sice si uvědomuju, že to není zcela objektivní, protože se pak děti dokážou před rodičema přetvařovat, ale je to výborná možnost srovnat své dítě s ostatními, protože to srovnání rodičům dost často chybí.* “ Paní učitelka však připouští, že této možnosti rodiče téměř nevyužívají.

Všechny dotazované učitelky nabízí rodičům neformální aktivity, které jsou různorodé. Nabídka vždy vychází z konkrétní učitelky a přání rodičů, o kterých se diskutuje na třídních schůzkách. Při rozhovorech byly jmenovány besídky, vánoční a velikonoční dílny, vánoční posezení, drakiády, opékání buřtů na konci školního roku a různé výlety. Všechny učitelky zdůrazňují, že neformální aktivity jsou vždy dobrovolné. Učitelka E v této souvislosti uvádí: *Organizuju neformální akce 3 x ročně mimo vyučování, někdy ve škole a někdy mimo školu. Mně se osvědčila vánoční a velikonoční dílna, pak taky opékání buřtů na konci školního roku nebo pouštění draků na podzim a pak různé pěší výlety. Vždycky o tom mluvím s rodičema na třídní schůzce, jak by si to jako představovali, co by se jim líbilo a kdy to podnikneme. Taky chci říct, že nikoho do ničeho nenutím, je to dobrovolný.*

3. Co rodiče nabízí škole?

Když jsem se pokusila zjistit od rodičů, jaké formy spolupráce nabízí škole, dostala jsem od 4 rodičů téměř shodnou odpověď a to v tom smyslu, že nejsou aktivními rodiči a že jim vyhovuje, když nabízí spolupráci škola. Jednoznačně to vystihuje odpověď rodiče E: *Já škole nic nenabízím, nemám co a taky na to nemám čas něco vymýšlet. Když jsem pozvaná, ráda přijdu a i pomůžu potom s organizací, když učitelka potřebuje, ale sama nic organizovat nechci.*

Pouze 1 maminka uvedla, že pravidelně každý rok uspořádá jednu mimoškolní akci, kterou organizuje spolu s ostatními rodiči a kde je učitelka pouze v roli návštěvníka.

Dle jejích slov takové akce účastníky velmi těší. Rodič A říká: *Začala jsem s tím hned v 1. třídě. Pořádala jsem s ostatními rodiči stezku odvahy, já to tak nějak vymyslela a požádala jiný rodiče o pomoc, my jsme s pár rodiči docela dobrá parta, známe se už od té doby, co děti chodily do školky. Taky jsem dělali pohádkový les, odpoledne s řemesly a naposled jsme dělali halloween. Děti to strašně baví a nás jako rodiče vlastně taky. To mě pak těší a paní učitelka je nadšená, ta vlastně nemusí nic dělat a jen si to užívá a vždycky chválí.*

3 z 5 učitelek hovoří v této souvislosti o tom, že rodiče žádnou spolupráci sami od sebe škole nenabízí. Pokud o ní učitelky stojí, musí o ni rodiče samy požádat. Na toto téma hovoří učitelka B: *Rodiče jsou v tomto směru spíš pasivní a vyhovuje jim, když něco vymyslím já. Když od nich potřebuji s něčím pomoci, musím je sama o pomoc požádat. To potom pomáhají např. s materiálním zajištěním, odvozem při různých akcích, poskytnutím jídla. Ale zase musím říct, že mě moc často neodmítají, když žádám o pomoc, jsou docela vstřícní. A na těch akcích jsou pak šikovný a aktivní, ale bojí se organizovat něco sami, přijít se svým nápadem.*

Učitelky by uvítaly, kdyby přišli rodiče s vlastními nápady a nebáli se něco podniknout. To potvrzuje i odpověď učitelky E: *Je vždycky lepší, když přijde první impulz od rodičů. Když musím všechno vymýšlet a organizovat sama, taky mě to zatěžuje a moc nebaví.*

Pouze 2 z dotazovaných učitelek mají s rodiči jinou zkušenost a hovoří o tom, že rodiče občas přijdou s nějakou nabídkou spolupráce. Učitelka C říká: *Rodiče sem tam něco nabídnou. Vloni nás jeden tatínek – ochotník pozval do divadla a ukázal, jak to tam chodí. Taky nás jedni rodiče pozvali k nim na chalupu a strávili jsme tam pěkný odpoledne plný zážitků.*

4. Je spolupráce přínosem?

Všichni dotazovaní rodiče se všeobecně shodují na tom, že spolupráce a komunikace se školou a učitelkou přináší určitá pozitiva. 3 rodiče spatřují přínosy především v získání důvěry a větší otevřenosti k učitelce, navázání kontaktu s ostatními rodiči, získání informací o tom, jak se jejich dítěti ve škole daří, jak se tam projevuje a co se vůbec ve škole děje.

Rodič B se k tomu vyjádřil následujícím způsobem: *Spolupráce mi přináší lepší vztah se školou a s učitelkou. Když jí znám, můžu k ní být víc otevřená, tolik se nestydím, líp se mi s ní mluví o problémech dítěte, s „cizí ženskou“ by to šlo hůř. Prostě jí důvěřuju. Přínos vidím taky v tom, že když chodím do školy, vidím, co se tam změnilo, že mají nový lavice a židle, nově opravenou zahradu. To bych se jinak nedozvěděla, kluk není právě sdílný. Taky se třeba na rodičáku dozvím, co se děje s našima penězma, který platíme. Dozvím se, jak kluk prospívá. A když jdu do školy s dítětem na společnou akci, vidím, jak se tam kluk chová, s kým se kamarádí a poznám i ostatní rodiče.*

Zbývající 2 rodiče hovoří o tom, že spolupráce přináší jejich dítěti lepší školní výsledky a větší spokojenost ve škole. Rodič D, jehož dítě trpí poruchou ADHD, říká: *Od té doby, co s naší paní učitelkou spolupracujeme a děláme, co nám říká, a konzultujeme s ní problémy, se syn hodně zlepšil. Má lepší známky a je celkově ve škole spokojenější. Učitelka nás chválí a jeho taky a vždycky říká, že ta naše společná práce přináší ovoce.*

Všechny učitelky se shodly na tom, že fungující spolupráce přináší vyšší školní úspěšnost dětí. Učitelka A to demonstruje na konkrétním příkladu. *Honzík měl v 1. třídě logopedickou vadu a samozřejmě s tím spojené problémy se čtením. Domluvila jsem se s rodičema, že 2 x týdně se mu po vyučování v tomto směru budu věnovat, ale zároveň jsem po nich chtěla, aby doma trénovali denně čtení a výslovnost. Rodiče to skutečně trénovali a výsledky se dostavily. Honzík je dneska ve 3. třídě a čte velmi dobře, vadu už nemá. Tak to je pro mě ten přínos naší spolupráce.*

Ze všech dotazovaných učitelek 3 učitelky konstatují, že jim spolupráce přináší, kromě již zmíněné, vyšší školní úspěšnosti, „jiné“ poznání dítěte a vzájemné poznání všech účastníků. Učitelka C říká: *Na mimoškolních akcích s rodinou jsem z dětí vždycky úplně konsternovaná. Projevují se úplně jinak než ve škole v lavici. Třeba děti, které nejsou ve škole premianti, jsou mimo školu praktický, dokážou si poradit. Podobně to platí u zlobivých dětí, ty jsou zase akční, se vším pomáhají a jak jsou vytiženi, tak nezlobí. Takhle nemám možnost ve výuce děti poznat. Taky je fajn, že se poznají všechny 3 strany navzájem.*

5. Jsou rodiče a učitelky se spoluprací spokojeni?

Na otázku, jak byste ohodnotili spolupráci rodiny a školy na stupnici od 1 do 5 (jako známky ve škole), jsem dostala od dotazovaných rodičů následující odpovědi. Pouze jeden rodič oznámkoval spolupráci na výbornou. Tři rodiče ohodnotili spolupráci známkou 2, jeden rodič známkou 3 a zdůvodnili to tím, že škola či učitelka vyjde jejich požadavkům někdy vstříc a někdy zase ne. Rodič C vypráví: *Když kluk začal chodit do 1. třídy byl ve škole na 1. stupni vedle ředitelny automat na kafe a čokoládu a kluk po mně chtěl každý den peníze na čokoládu. Snažila jsem se mu vysvětlit, že to není zdravý a když jsem mu peníze nedala, tak si poradil po svém, poprosil kamaráda a on mu jí koupil, to jsem se dozvěděla až později od maminky toho kamaráda. Na rodičáku jsem řekla, že se mi ten automat nelíbí, přidali se ke mně i jiný rodiče. Učitelka řekla, že nespokojenost s automatem už přednesla na poradě pedagogů vloni, ale bezvýsledně, proto nám doporučila, abysme ten požadavek hodili na papír a ona, že ho předá vedení. Tak jsem nelenila a poptala jsem se i známých rodičů v jiných třídách, sepsali jsme vlastně takovou petici a vyplatilo se to, automat našťěstí zmizel. Negativní zkušenost má však rodič C se školním bufetem. Bufet jsem taky připomínkovala, že tam prodávají bagety a colu a přitom škola preferuje zdravější životní styl, ale to jsem narazila, nepomohla ani paní učitelka, ani ředitel.*

Rodič A, který ohodnotil spolupráci známkou jedna říká: *Spolupráce s naší paní učitelkou je výborná. Vychází mi maximálně vstříc. Já jsem si naší paní učitelku vybrala a ona je skvělá, vím, že má ráda všechny děti, je spravedlivá a pro mě je důležitý, že se moje dítě cítí ve škole šťastný.*

4 z 5 rodičů si myslí, že na fungující spolupráci má vliv především osobnost učitelky, u neformálních aktivit také skladba rodičů ve třídě. Rodič D říká: *U té spolupráce je důležitý, jaká je učitelka, jak se k rodičům chová, jak je vstřícná. Co se týče společných akcí záleží taky hodně na rodičích, jaká je tam parta, dělá hodně, když se znají, to snáz něco vymyslí a pomůžou učitelce, ale zase je to i o učitelce, co dokáže nabídnout, jak dokáže děti i nás rodiče namotivovat.*

Učitelky jsou při hodnocení spolupráce kritičtější než rodiče. Čtyři učitelky hodnotí spolupráci známkou 2 a jedna známkou 3. Všechny učitelky vyslovily ve svých výpovědích přání zapojit do života školy více rodičů. Učitelka B hodnotí: *Ta spolupráce*

není úplně ideální, hlavně z hlediska účasti. Chtěla bych, aby chodilo na pozvané akce, třídní schůzky a konzultace více rodičů. Chodí pořád ty samí lidi.

3 z 5 učitelek hovoří o tom, že jsou rodiče málo otevření a upřímní, že často nemluví o konkrétních problémech přímo s nimi, ale řeší to s nekompetentními osobami. Dále zdůrazňují, že úroveň spolupráce se odvíjí od skladby rodičů v konkrétní třídě. Pokud se rodiče již znají nebo mají podobné zájmy, drží pak více pohromadě a dokážou vytvořit jakési jádro, na které se postupně nabalují i ostatní rodiče. Také se tyto učitelky ve svých výpovědích shodují na tom, že vybudovat vztah mezi nimi a rodinou chce svůj čas.

Učitelka C říká: *Spolupráce v současné třídě je taková průměrná, tedy za 3, ale věřím, že to bude časem lepší. Prvotní impulz musím dát vždycky já. Záleží taky hodně na tom, jak se ta třída sejde, jaký jsou rodiče, jestli se znají nebo jestli mají něco společného. Takový to zdravý jádro k sobě pak dokáže natáhnout i ostatní rodiče. V minulých třídách jsme začali mít pěkný vztah až ve 3. třídě. Ten náš současný vztah se musí ještě pilovat a budovat.* Dále učitelka popisuje, co jí na spolupráci chybí: *Chybí mi dobrá komunikace, cítím to jako nechuť nebo strach otevřeně komunikovat, chybí mi otevřenost rodičů. Povídají o tom, co se jim na mojí práci a na mně nelíbí všude možné, ale mně do očí to neřeknou. Taky bych chtěla zapojit více rodičů, jenomže to nevím, jak to udělat. Na ty mimoškolní akce nikdy nikoho nenutím, je to dobrovolný. Některý děti by hodně stály o to, aby mohly s rodičema přijít, ale oni si neudělají čas nebo prostě nechcou.*

6. Jak často a proč komunikují rodiče se školou?

Při rozhovorech jsem se snažila zjistit, jak často rodiče chodí do školy, jak často jí kontaktují a za jakým účelem. Všichni dotazovaní rodiče navštěvují školu v případě, že jsou tam z různých důvodů pozváni, a kontaktují školu osobně či jiným způsobem např. telefonicky, když potřebují dítě omluvit z vyučování, řešit nějaký problém týkající se jejich dítěte nebo když potřebují něco konzultovat, to se však nestává často. Rodič C v této souvislosti říká: *Já jdu do školy pokaždý, když je rodičák, pak chodím na ty konzultace a když se klukovi zhorší prospěch nebo se něco děje. Nebo když má kluk nějaký průšvih a učitelka mi zavolá. Taky tam jdu, když jsem pozvaná na ty jarmarky a různý jiný akce. Vlastně se snažím moc neotravovat.*

Rodič B podotýká: *Já chodím do školy na rodičák a na ty konzultace. Pak volám učitelce, když jsou děti nemocný, abych je omluvila a domluvila se s ní na úkolech na doma. Taky chodím na ty akce. A byla jsem tam nedávno, protože učitelka Markétku přesadila do poslední lavice a ona špatně viděla na tabuli. Tak jsem to učitelce řekla, a ona jí přesadila zpátky dopředu. Jinak tam nechodím, co bych tam taky dělala, že jo.*

Všichni učitelé odpovídají na danou otázku v podstatě stejně jako rodiče. Učitelka A k této otázce sděluje: *Rodiče chodí do školy na zavlání, když je problém, pak na tu třídní schůzku, to mám velkou účast a na ty konzultace. Jsem s rodičema domluvená, že pokud bude nějaký problém v chování, nebudu psát poznámky, ale budu jim volat, aby přišli ještě ten den nebo druhý den do školy, aby se to okamžitě vyřešilo. A rodiče vždycky přijdou. Taky chodí rodiče omlouvat děti, když jsou nemocný nebo mají problémy s prospěchem, nebo si dítě na něco doma stěžuje, nebo si chodí domlouvat doučování. Chodí si taky stěžovat, že učitel nedělá všechno, co by měl.*

Učitelky podotýkají, že se častěji setkávají s rodiči, jejichž děti mají poruchy učení nebo problémy v chování. S rodiči dobře prosperujících dětí jsou v menším kontaktu, neboť s nimi nemají co řešit. Učitelka D dodává: *Mám ve třídě 5 dětí, které mají poruchu učení, takže rodiče těchto dětí chodí do školy pravidelně každý měsíc. Jsme takhle domluveni. Vždycky hodnotím, jak děti pokročily, v čem by měly víc zabrat a tak. S ostatníma rodičema, se kterýma nemám co řešit, se vídám daleko méně.*

7. Jak se staví škola k připomínkám a námětům rodičů?

Zmiňované připomínky a náměty rodičů vůči škole se týkají především provozu školní družiny, kvality obědů, školního bufetu, chování a vyučovacích metod samotných učitelů. Z odpovědí všech rodičů vyplynulo, že jsou jejich náměty a připomínky vždycky vyslyšeny. 4 z 5 dotazovaných rodičů uvedli, že jsou s řešením připomínek a námětů ve škole pouze částečně spokojeni. Škola nebo učitelky je sice vždycky vyslyší, ale ne vždy je řeší. Rodič C, který připomínkoval svými argumenty výchovná opatření třídní učitelky sděluje: *U nás na rodičáku se učitelka zlobila, že jsou děti nepořádný a navrhla, že když si nebudou uklízet věci v šatně, že budou platit 5 korun, jako za trest. To jsem se tedy hned ozvala, protože děti si nevydělávají peníze a my dětem nedáváme kapesný. Učitelka můj názor respektovala a našla jiný řešení. Proto taky na ty rodičáky chodím, abych se mohla vyjadřovat k takovým věcem.*

Pak jsem ale neměla úspěch s tím bufetem, to už jsem ale vyprávěla. Ředitel mi tenkrát vysvětlil, že většina rodičů je s bufetem spokojená, protože si tak dítě může koupit svačinu a nemusí jí nosit z domova.

Pouze 1 rodič je zcela spokojen s přístupem školy ohledně námětů a připomínek. Rodič A říká: *Mně ve škole vždycky vyslyší a pomůžou, jsou maximálně vstřícný. Vzpomínám si, že jednou přišla holka domů, že dostala facku od družinářky, to mě teda naštvalo, hned druhý den ráno jsem to šla řešit a rovnou do ředitelny. Ředitel k tomu zavolal i tu družinářku, vyslyšel obě dvě strany a byl objektivní. Jeho přístup byl profesionální.*

Všichni rodiče si myslí, že nemůžou zásadním způsobem ovlivnit to, co se ve škole děje. Vlastně o to sami ani nestojí, protože jsou toho názoru, že škola je odborník, který ví, co a jak má nejlépe dělat, a v tomto směru škole a učitelkám důvěřují. S vlastními návrhy do školy nepřijdou a řeší pouze to, co se jim nelíbí. Rodič E v této souvislosti říká: *Občas dostaneme do ruky nějaký dotazníky, jestli jsme spokojený s tím a tím, taky jsme minule dostali papír, jestli souhlasíme s ředitelským volnem, taky s náma učitelka konzultuje ty mimoškolní akce, že jestli máme nějaký nápad, ať ho řekneme, ale jinak se nás moc neptají, jak bysme si představovali, že by to mělo ve škole chodit. Ale od toho jsou tam přece oni a ne my rodiče. Takže si myslím, že do toho moc mluvit nemůžeme, že o to ani ta škola nestojí a my to vlastně taky necháváme na nich, oni ví nejlíp co a jak.*

4 z 5 dotazovaných učitelek se domnívají, že škola (vedení) je maximálně vstřícná k řešení námětů a připomínek rodičů. Nicméně se přiznávají, že oni sami jsou vstřícnější spíše k řešení provozních záležitostí, do vyučovacích a výchovných metod si mluvit nenechají. Učitelky si myslí, že rodiče mohou ovlivnit jen málo z toho, co se ve škole děje. Částečně mohou ovlivnit zejména provozní záležitosti ve škole a to tak, že si na ně stěžují. Učitelka A popisuje, jak se řeší stížnosti u ní ve třídě. *Vždycky říkám rodičům, že když je nějaký problém, že si ho zkusíme řešit nejdřív sami ve třídě a poslední štače je ta ředitelna, tam to má oficiální punc. Když si rodiče na něco stěžují, tak se v ředitelně dělá oficiální zápis z jednání za účasti ředitele, konkrétního učitele a rodičů. Navrhne se řešení, popřípadě termín, do kdy se to má vyřešit. Naše škola problémy chce řešit a řeší je. Škola se snaží vyjít rodičům vstříc, a to hlavně v případě, že si rodiče na něco stěžují, ale myslím si, že rodiče můžou tímto způsobem jen málo*

ovlivnit to, jak to ve škole chodí. Spíš můžou ovlivnit takový ty provozní věci, pokud to jde, snažím se jim v tom vždycky vyhovět. Když má rodič výhrady ke způsobu výuky nebo k mému chování, tak se mu vždycky snažím vysvětlit, proč to dělám takhle a oni to zatím vždycky respektovali. Do toho si já moc kecat nenechám.

1 z 5 učitelek má opačný názor a říká, že rodiče mohou hodně ovlivnit výchovně – vzdělávací proces a chod školy. Učitelka D popisuje svoji zkušenost: *V posledních 10 letech se ten přístup rodičů ke škole hodně změnil. Rodiče si stěžovali, že jsem moc přísná a že děti moc zatěžuju úkolama. Na nátlak vedení jsem se musela podřídit požadavkům rodičů a musela jsem ze svých nároků hodně slevit. Taký vím, že bylo hodně připomínek na provozní dobu školní družiny, na kvalitu obědů atd. Myslím si, že vedení se až moc podřizuje tomu, co chtěou rodiče, a rodiče tak můžou hodně mluvit do toho, co se ve škole děje. Myslím si, že se tak vytrácí autorita učitele a školy jako instituce.*

8. Jak rodina vnímá školu?

Všichni rodiče vnímají učitelky jako odborníky na výchovu a vzdělání svých dětí. Rodiče se domnívají, že učitelky vědí nejlépe, jak s dětmi pracovat a jak je motivovat. V případě potřeby se na učitelky s důvěrou obracejí za účelem získání informací o dítěti, rady či pomoci při výchově a vzdělávání. Rodiče očekávají, že jejich požadavky vůči škole budou plněny. Pro rodiče je důležité, aby byly učitelky spravedlivé a měly jejich děti rády. Dotazovaní rodiče mluví o škole a učitelkách před dětmi jen v dobrém a tím vlastně podporují jejich autoritu. Rodič B to vystihuje slovy: *Já jsem s učitelkou spokojená, ona ví, jak na ty děti, jak je naučit i jak je usměrnit, když zlobí. Myslím si, že se chová ke všem dětem spravedlivě a má je ráda. Náš kluk si jí chválí a to je pro mě moc důležitý.*

Rodič C říká: *Před dětma mluvím o učitelích v tom smyslu, že je to profesionál, který ví, co a jak má dělat a taky se musí poslouchat. Já učitele i školu respektuju, i když mi občas nevyjdou vstříc, ale asi k tomu mají nějaký důvod.*

Rodič D sděluje: *Vím, že naše paní učitelka je člověk na svém místě a vím, že se na ní můžu kdykoli s čímkoli obrátit, a vždycky počítám s tím, že se mi bude snažit pomoci.*

9. Jak škola vnímá rodinu?

3 z 5 učitelek hodnotí rodiče podle zájmu o své děti. Jejich zájem vychází především z toho, jakou hodnotu pro ně vzdělání představuje. Učitelka E říká: *Většina rodičů je „normálních“ - přistupují ke škole zodpovědně, doma s dítětem pracují, zajímají se o dítě, chodí na schůzky a akce a chápou, že je vzdělání pro dítě deviza a chtějí, aby se dítě něco naučilo. Možná, že si leccos myslí, ale neřeknou to, nekritizují.*

1 z těchto učitelek má zajímavou zkušenost s rodiči, kteří mají o děti a dění ve škole přehnaný zájem. Slovy učitelky A: *Někteří rodiče kontaktují školu naprosto pravidelně, někteří i několikrát denně, to jsou takoví ti snaživí rodiče, co se snaží do všeho mluvit, a ty máme jako učitelé hrozně rádi....*

Zbývající 2 učitelky nahlíží na rodiče podle toho, jak jsou vstřícní k jejich požadavkům. Učitelka D hodnotí přístup rodičů takto: *Rodiče jsou různí. Na některé, když apeluju, že je třeba s dítětem doma pracovat, neberou mě vážně, všechno sice odkývají, ale s dítětem nic nedělají a nespolupracují. Ale pořád je tady většina rodičů, kteří se mnou spolupracují a chápou to, co po nich chci a proč to tak chci.*

Z odpovědí učitelek vyplynulo, že většina rodičů má o děti zájem a ke vzdělávání a výchově přistupují velmi zodpovědně. Takoví rodiče rozumí očekáváním, která na ně škola vztahuje a percipují je jako své povinnosti. Jsou však také rodiče, kteří s učitelem sice nějakým způsobem komunikují, ale nerespektují jeho požadavky. Dále jsou rodiče, kteří navštěvují školu příliš často a chtějí do života ve škole neúměrně zasahovat.

6.7 Diskuse

Cílem výzkumného šetření bylo popsat spolupráci rodiny a školy na 1. stupni vybrané základní školy. Za pomoci polostrukturovaného rozhovoru, který byl veden s vybranými rodiči a učiteli, jsem se pokusila zjistit, jaké jsou společné znaky této spolupráce, její způsoby, úroveň, přínosy, jakou roli hrají rodiče ve vztahu ke škole a škola ve vztahu k rodině, jaké jsou zkušenosti rodiny a školy ze vzájemné spolupráce a do jaké míry ovlivňují rodiče výchovně-vzdělávací proces a chod školy. Na základě těchto cílů byly stanoveny tři dílčí výzkumné otázky, na které si odpovím níže a jejichž zpracování bude v podstatě odpovědí na hlavní výzkumnou otázku.

- **Co znamená pro rodiče a učitele spolupráce a jak funguje?**

Názory rodičů na to, co si představují pod pojmem spolupráce, jsou velmi různorodé. Obecně lze říci, že rodiče percipují spolupráci jako různé formy komunikace s učitelkou nebo školou, které se zaměřují na výchovu, vzdělávání a školní život dítěte. 4 učitelky z 5 charakterizují spolupráci jako shodný přístup rodiny a školy ve výchově a vzdělávání dětí, 1 učitelka vnímá spolupráci jako zájem rodičů o školní život dítěte a jejich aktivní přístup vůči nabídkám či výzvám školy. Rodiče i učitelky mají vůči sobě navzájem jistá očekávání a chtějí, aby byla tato očekávání z druhé strany akceptována.

Škola nabízí rodičům širokou škálu formální i neformální spolupráce. Mezi nejčastěji zmiňované možnosti spolupráce nabízené rodičům ze strany školy patří třídní schůzky, konzultační odpoledne, individuální kontakt (osobní, telefonický, přes e-mail), používání deníčků, Sdružení rodičů a přátel školy, Rada školy. Spolupráce neformálního charakteru, která je dobrovolná, je nabízena jednak školou (každoroční jarní výstup na Kohout, jarmark s názvem Zahrada, Den otevřených dveří) a dále pak třídní učitelkou, která její způsoby vždy konzultuje s rodiči. Jmenovanými neformálními aktivitami jsou besídka, vánoční a velikonoční dílna, vánoční posezení, opékání buřtů na konci školního roku, drakiáda, různé pěší a cyklistické výlety. Pouze 1 rodič nabízí škole spolupráci, a to formou mimoškolních akcí, které organizuje. Ostatní rodiče jsou sice ochotni pomáhat při společných akcích, ale sami nechtějí nic organizovat. Prvotní impulz musí dát vždycky učitelky. Lze říci, že učitelé více a častěji spolupracují s rodiči, jejichž dítě má problémy s učením nebo chováním.

Rodiče, stejně tak jako učitelky, spatřují ve fungující spolupráci jisté přínosy pro ně samotné a především pak pro děti. 3 rodiče z 5 oceňují zejména získání důvěry a větší otevřenosti k učitelce, seznámení se s ostatními rodiči, získání informací o tom, co se ve škole děje a jak dítě ve škole prospívá. 2 rodiče vnímají lepší školní výsledky a větší spokojenost dítěte ve škole jako přínos spolupráce. Všechny učitelky jsou toho názoru, že fungující spolupráce přispívá k vyšší školní úspěšnosti dětí. Z toho 3 hovoří o tom, že při neformálních aktivitách mají možnost poznat děti jinak než ve třídě a toto poznání je vždy překvapivé. Dále zmiňují vzájemné poznání všech jejích účastníků.

4 z 5 rodičů se domnívá, že úroveň spolupráce mezi nimi a školou je dobrá a mají s ní vesměs pozitivní zkušenosti. Ve většině případů se jim snaží učitelky a škola vyjít

vstříc. Objevují se však i případy, kdy škola jejich požadavky neakceptuje. Pouze 1 rodič ohodnotil spolupráci na výbornou. Rodiče se ve svých názorech shodli na tom, že spolupráce vychází především z osobnosti učitelky, z její schopnosti motivovat děti i rodiče a také ze skladby rodičů. Učitelky hodnotí úroveň spolupráce kritičtěji než rodiče. Všechny by ocenily zejména větší účast rodičů, větší upřímnost a otevřenost. Také učitelky zdůrazňují fakt, že spolupráci ovlivňuje to, jací rodiče se ve třídě sejdou, a během učitelské praxe zjistily, že se spolupráce postupem času vyvíjí. Čím déle se rodina a škola znají, tím je spolupráce lepší.

Všichni rodiče oceňují vstřícný a ochotný přístup školy k řešení jejich připomínek a námětů k výchovně – vzdělávacímu procesu a chodu školy. Nicméně 4 z 5 rodičů dodávají, že ne vždy je námitka nebo připomínka vyřešena k jejich spokojenosti. Pouze 1 rodič je v tomto směru zcela spokojen s přístupem školy. Zmiňované připomínky a náměty rodičů vůči škole se týkají především provozu školní družiny, kvality obědů, školního bufetu, chování a vyučovacích metod samotných učitelů. Vybraní rodiče si nejsou vědomi toho, že by mohli nějak výrazně zasahovat do výchovně – vzdělávacího procesu a chodu školy. Vlastně o to ani moc nestojí, protože si myslí, že škola je odborník, který ví, co a jak má nejlépe dělat, a v tomto směru škole a učitelkám důvěřují. 4 učitelky si myslí, že se škola snaží vycházet rodičům v jejich námětech a připomínkách maximálně vstříc. Oni sami jsou vstřícnější k řešení provozních záležitostí, do vyučovacích a výchovných metod si nenechají ze strany rodičů zasahovat. Učitelky si myslí, že rodiče mohou pouze částečně ovlivnit to, co se ve škole děje. Mohou ovlivnit zejména provozní záležitosti a to tak, že si na ně stěžují. 1 učitelka je však opačného názoru a domnívá se, že rodiče mohou velkou měrou zasahovat do života školy.

- **Jakou roli hrají rodiče ve vztahu ke škole?**

Z výpovědí učitelek lze vysledovat, že učitelky zařazují rodiče do určitých skupin podle toho, v jakých rolích vůči škole vystupují. První a nejpočetnější skupinou jsou rodiče, kteří mají o své děti zájem. Když jsou vyzváni k návštěvě školy, do školy přijdou a s učitelkami spolupracují v tom smyslu, že když po nich učitelka něco vyžaduje, snaží se její požadavky splnit, neboť to považují za svou povinnost. Také kontaktují školu v případě, že potřebují řešit nějaký problém týkající se školního života jejich dítěte. Občas nabídnou škole nějakou výpomoc nebo zorganizují sami nějakou

akci. Učitelku respektují a jsou vstřícní. O takových rodičích lze hovořit jako o spolupracujících. Protipólem těchto rodičů jsou rodiče, kteří se o prospěch a chování dítěte zajímají velmi málo, třídní schůzky či konzultace navštěvují zřídka, mimoškolních aktivit se nikdy neúčastní. Pokud je učitelka vyzve k řešení nějakého problému, do školy přijdou, slíbí sice nápravu dítěte, ale ve skutečnosti se o ni ani nesnaží. Takové rodiče staví učitelky do role nespolupracujících rodičů. Třetí skupinou jsou rodiče, kteří chodí do školy téměř denně, mají potřebu všechno konzultovat s učitelkou a mají tendenci učitelce radit, jak a co by měla dělat. Od učitelek vyžadují neustálé hodnocení svých dětí a maximální informovanost o dění ve škole. Účastní se všech formálních i neformálních aktivit, občas sami nějakou aktivitu uspořádají. Takové rodiče vnímají učitelky jako příliš snaživé. Učitelky se shodují na tom, že přístup rodičů ke škole je silně ovlivněn hodnotovým systémem rodiny. Pokud je vzdělání pro rodinu hodnotou, pak se rodiče o dítě zajímají a dobře spolupracují.

- **Jakou roli hraje škola ve vztahu k rodině?**

Všichni dotazovaní rodiče vnímají školu jako odbornou instituci poskytující vzdělávání a výchovu jejich dětem. Učitelky považují za odbornice ve svém oboru, které děti dobře znají a vědí, co je pro ně správné, co jim vyhovuje a jak s nimi zacházet. Z tohoto důvodu se často obrací na učitelky s prosbou o radu či pomoc. Z toho vyplývá, že rodiče učitelkám velmi důvěřují. Rodiče chtějí, aby se dítěti ve škole dařilo dobře, bylo tam šťastné a spokojené, proto se snaží učitelkám naslouchat a plnit jejich požadavky, neboť si myslí, že tak můžou dosáhnout žádoucího stavu.

Na základě získaných výsledků lze souhlasit s výzkumem Šed'ové, že nejvhodnější termín, který vystihuje vztah mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni, je tiché partnerství, které spočívá v podřízení se očekáváním učitelek za účelem dosažení vlastních cílů.⁹⁸

---

⁹⁸ ŠEĎOVÁ, Klára. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na 1. stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 2009, roč. 14, č. 1, s. 48.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem vztahu rodiny a školy na 1. stupni základní školy, který chápu jako spolupráci rodiny a školy v různých jejích podobách, přičemž společným cílem obou těchto institucí je výchova a vývoj dítěte.

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak vnímají vybraní rodiče a učitelé spolupráci rodiny a školy na 1. stupni v malém městě. Pro realizaci výzkumu byl zvolen kvalitativní přístup. Pro získání dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný vzorek tvořilo 5 učitelek 1. stupně vybrané základní školy a 5 rodičů žáků 1. stupně této základní školy, kteří byli ochotni na mém výzkumu spolupracovat. Získaná data jsem nejprve okódovala, porovnala a vytvořila 9 kategorií, které se vztahují k cílům výzkumu. Výsledky výzkumu ukazují, že dotazovaní rodiče vnímají spolupráci jako různé formy komunikace s učitelkou nebo školou, které se zaměřují na výchovu, vzdělávání a školní život dítěte. Učitelky charakterizují spolupráci jako shodný přístup rodiny a školy ve výchově a vzdělávání dětí, dále jako zájem rodičů o školní život dítěte a jejich aktivní přístup vůči nabídkám či výzvám školy. Rodiče i učitelky mají vůči sobě navzájem jistá očekávání a chtějí, aby byla tato očekávání z druhé strany akceptována. Rodiče si přejí, aby se jejich dítěti ve škole dařilo, proto se snaží přistoupit na požadavky školy a učitelek. Rodiče věří, že učitelka je odbornice na svém místě, a proto jí také velmi důvěřují. Učitelky zařazují rodiče do určitých skupin podle toho, jak s nimi spolupracují. Škola a učitelky nabízí rodičům různé druhy formální i neformální spolupráce. Rodiče nabízí spolupráci velmi zřídka a domnívají se, že spolupráce se školou funguje dobře. Učitelky jsou v hodnocení kritičtější a mají ke spolupráci jisté výhrady. Ocenily by zejména aktivnější přístup rodičů, větší účast, otevřenost a upřímnost. Podle názorů většiny respondentů vyplývá, že rodiče nemohou a vlastně ani nechtějí výraznou měrou ovlivnit výchovně – vzdělávací proces a chod školy. Obě strany spatřují ve spolupráci přínosy. Nejčastěji zmiňovaným přínosem fungující spolupráce je vyšší školní úspěšnost dětí. Tento zjištěný fakt koresponduje s citací Šed'ové, která zní: *Mnoho výzkumů se snažilo potvrdit tezi, že vyšší míra spolupráce rovná se vyšší školní úspěšnost, což se opakovaně potvrdilo.*⁹⁹

---

⁹⁹ ŠEĎOVÁ, Klára. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na 1. stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 2009, roč. 14, č. 1, s. 29.

Ve výzkumném šetření jsem dospěla k názoru, že to, co rodiče a učitelé nazývají spoluprací, je v podstatě očekávání o splnění úkolů, kterou má druhá strana směrem k dítěti naplnit. Myslím si, že se vybraná škola, respektive její učitelky, snaží nabízet rodičům zajímavé společné aktivity, které podporují vzájemné poznání a mohou přispět k tomu, aby se vztahy mezi rodinou a školou ubíraly správnou cestou. Samozřejmě záleží na rodičích, zda budou nabídky školy reflektovat a zda budou ochotni být aktivními aktéry v tomto vztahu. Rodiče jsou v tomto směru spíše pasivní a ponechávají výchovu a vzdělávání dětí víceméně na bedrech školy.

Podle mého mínění byl cíl bakalářské práce zcela naplněn a věřím, že výsledky mého výzkumného šetření mohou být pro rodiče a učitele vybrané základní školy podnětem k zamyšlení, jak spolupráci vnímá druhá strana a jak by ji případně mohla rodina a škola zlepšit. Zajímavým námětem pro další výzkum by mohlo být porovnání současného vztahu rodiny a školy se situací před rokem 1989.

Na základě zjištěných výsledků výzkumného šetření není možná široká generalizace závěrů.

Seznam použité literatury

Monografie

- FEŘTEK, T. *Rodiče vítáni*. Praha: Yinachi, 2011. 112 s. ISBN 978-80-904735-2-2.
- FRÝDKOVÁ, E. *Rodičia ako edukační partneri školy*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2010. 250 s. ISBN 978-80-8105-200-2.
- HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál, 2004. 228 s. ISBN 80-717-8888-0.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 103 s. ISBN 80-704-1170-8.
- KRAUS, B. Rodina versus škola. In JANIŠ, K. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 103 s. ISBN 80-704-1170-8.
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí - výchova*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. 199 s. ISBN 80-731-5004-2.
- KRÁTKÁ, J. *Aktuální otázky teorie výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 144 s. ISBN 978-802-1057-272.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-042-5236-2.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-864-2919-9.
- MILOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada publishing, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : Bílá kniha*. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8.

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 80-864-2905-9.

PAULÍK, K. *Vývojová psychologie pro doplňující pedagogické studium*. Ostrava: Centrum dalšího vzdělávání PdF OU, 2004. 64 s. ISBN neuvedeno.

PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. 203 s. ISBN 978-802-4734-705.

PROKOP, J. *Školní socializace*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2001. 80 s. ISBN 80-708-3536-2.

PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

SPILKOVÁ, V. Pojetí, smysl a základní orientace primárního (elementárního) vzdělávání. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010. 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.

ŠEĐOVÁ, K. Role rodičů ve vztahu ke škole. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

ŠEĐOVÁ, K. Vzdělávací výsledky dětí. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

ŠEĐOVÁ, K., ČIHÁČEK, V. Komunikace: základ rodiny a školy. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

ŠTĚCH, S. Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu. In KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010. 455 s. ISBN 978-80-7367-828-9.

ŠTĚCH, S., ZAPLETALOVÁ, J. *Úvod do školní psychologie*. Praha: Portál, 2013. 230 s. ISBN 978-80-262-0368-1.

ŠTASTNÁ, A. *Neúplné rodiny v České republice a ve vybraných evropských zemích*. Praha: VÚPSV, 2009. 131 s. ISBN 978-807-4160-387.

TRNKOVÁ, K. Partnerství rodičů a škol. In RABUŠICOVÁ, M. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 80-210-3598-6.

Časopisecké statě

RABUŠICOVÁ, Milada, POL, Milan. Vztahy školy a rodiny dnes: Hledání cest k partnerství. *Pedagogika*. 1996, roč. XLVI, č. 2, s. 105-116. ISSN 0031-3815.

ŠEĎOVÁ, Klára. Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na 1. stupni základní školy. *Studia paedagogica*. 2009, roč. 14, č. 1, s. 27 – 50. ISSN 1803-7437.

Elektronické zdroje

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: úplné znění upraveného RVP ZV platné od 1.9.2013. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z:<<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>.

Spolupráce školy s rodinou. In: [online]. [cit. 2013-12-21]. Dostupné z: <<http://www.uhk.cz/cs-cz/.../Spolupráce%20rodiny%20a%20školy.doc>>.

Seznam příloh

Příloha I.: Okruh otázek pro rozhovor s rodiči

Příloha II.: Okruh otázek pro rozhovor s učiteli

Příloha III.: Rozhovor s učitelkou C

Příloha I.

Okruh otázek pro rozhovor s rodiči

Základ rozhovoru pro rodiče tvoří následujících 8 otázek:

1. Co si představujete pod pojmem spolupráce rodiny a školy?
2. Jaké formy spolupráce Vám škola nabízí?
3. Jaké formy spolupráce nabízíte škole?
4. Jak byste ohodnotili spolupráci rodiny a školy na stupnici od 1 do 5 (jako známky ve škole)?
5. Co Vám spolupráce přináší?
6. Jaká je Vaše zkušenost ze spolupráce a proč je právě taková?
7. Jak často kontaktujete školu, chodíte do školy a za jakým účelem?
8. Jsou Vaše připomínky a náměty ohledně výuky a provozu ve škole vyslyšeny a řešeny? Pokud ano, jakým způsobem?

Příloha II.

Okruh otázek pro rozhovor s učitelem

Základ rozhovoru pro učitele tvoří následujících 8 otázek:

1. Co si představujete pod pojmem spolupráce rodiny a školy?
2. Jaké formy spolupráce nabízíte rodičům?
3. Jaké formy spolupráce Vám nabízí rodiče?
4. Jak byste ohodnotili spolupráci rodiny a školy na stupnici od 1 do 5 (jako známky ve škole)?
5. Co Vám spolupráce přináší?
6. Jaká je Vaše zkušenost ze spolupráce a proč je právě taková?
7. Jak často kontaktují rodiče školu, chodí do školy a za jakým účelem?
8. Jsou připomínky a náměty rodičů ohledně výuky a provozu ve škole vyslyšeny a řešeny? Pokud ano, jakým způsobem?

Příloha III.

Rozhovor s učitelkou C

Rozhovor se uskutečnil 17. března 2014 v 15.00 hodin v jejím kabinetu a délka jeho trvání činila 30 minut.

1. Co si představujete pod pojmem spolupráce rodiny a školy?

Tam je to daný v tom slově spolu-práce, jednoduše řečeno táhnout za jeden provaz. To samé je spolu-pracovat, tak aby se obě strany naučily navzájem komunikovat, vyhovět si, dávat si podněty, poradit si, vyměnit si názory, jít za něčím společným a tím je výchova a rozvoj dítěte – to by mělo být to prvořadý. Pro dítě je špatný, když každá strana táhne za ten svůj koneček provazu. Oběma stranám by mělo jít o to samé, a to o ty děti.

2. Jaké formy spolupráce nabízíte rodičům?

Nejjednodušší formou je konzultace, kdy se setkávám s jednotlivými rodiči a jejich dětmi a hovoříme o prospěchu a chování dítěte. Domlouváme se na tom, co je potřeba procvičovat. Kde má dítě mezery a samozřejmě řešíme chování, aktivitu dítěte v hodině, plnění domácích úkolů atd. Rodiče mají možnost řešit se mnou důvěrně různé problémy a radit se se mnou, jak se např. s dítětem doma učit. Také nabízím rodičům, že se mohou přijít podívat do vyučování. Sice si uvědomuju, že to není zcela objektivní, protože se pak děti dokážou před rodičema přetvařovat, ale je to výborná možnost srovnat své dítě s ostatními, protože to srovnání rodičům dost často chybí. Rodiče však této možnosti často nevyužívají. Pak máme třídní schůzky, to je taková ta klasika a tam rodičům vždycky říkám, že pokud budou něco potřebovat, můžou mě kontaktovat přes e-mail, telefonicky anebo za mnou můžou přijít do školy. To říkám rodičům hned na první třídní schůzce v 1. třídě. Taky pořádám různé mimoškolní aktivity. S dětmi a rodiči jsem absolvovala různé výlety, které trvaly i celý víkend, pak taky drakiádu. Na mimoškolních akcích s rodinou jsem z dětí vždycky úplně konsternovaná. Projevují se úplně jinak než ve škole v lavici. Třeba děti, které nejsou ve škole premianti, jsou mimo školu praktický, dokážou si poradit. Podobně to platí u zlobivých dětí, ty jsou zase akční, se vším pomáhají a jak jsou vytížený, tak nezlobí. Takhle nemám možnost ve výuce děti poznat. Taky je fajn, že se poznají všechny 3 strany navzájem. Taky děláme každý rok pro rodiče besídku na konci školního roku a vánoční posezení, kde vyrábíme něco hezkého na

Vánoce a maminky vždycky přinesou cukroví a já uvařím vánoční čaj. Rodiče také mohou být členy Sdružení rodičů a přátel školy a Rady školy.

3. Jaké formy spolupráce Vám nabízí rodiče?

Rodiče sem tam něco nabídnou. Vloni nás jeden tatínek – ochotník pozval do divadla a ukázal, jak to tam chodí. Taky nás jedni rodiče pozvali k nim na chalupu a strávili jsme tam pěkný odpoledne plný zážitků.

4. Jak byste ohodnotili spolupráci rodiny a školy na stupnici od 1 do 5 (jako známky ve škole)?

*Spolupráce v současné třídě je taková průměrná, tedy za 3, ale věřím, že to bude časem lepší. Prvotní impulz musím dát vždycky já. Záleží taky hodně na tom, jak se ta třída sejde, jaký jsou rodiče, jestli se znají nebo jestli mají něco společného. Takový to zdravý jádro k sobě pak dokáže natáhnout i ostatní rodiče. **Myslíte si, že se spolupráce od 1. do 5. třídy nějak vyvíjí?** Určitě ano. V minulých třídách jsme začali mít pěkný vztah až ve 3. třídě. Ten náš současný vztah se musí ještě pilovat a budovat. **Chybí Vám něco na spolupráci?** Chybí mi dobrá komunikace, cítím to jako nechuť nebo strach otevřeně komunikovat, chybí mi otevřenost rodičů. Povídají o tom, co se jim na mojí práci a na mně nelíbí všude možně, ale mně do očí to neřeknou. Taky bych chtěla zapojit více rodičů, jenomže to nevím, jak to udělat. Na ty mimoškolní akce nikdy nikoho nenutím, je to dobrovolný. Některý děti by hodně stály o to, aby mohly s rodičema přijít, ale oni si neudělají čas nebo prostě nechcous.*

5. Co Vám spolupráce přináší?

*Je to určitě takové to poznání dítěte v jiných situacích, tím myslím hlavně ty mimoškolní akce, kdy jsou ty nejzlobivější děti naopak nejhodnější a nejšíkvnější, ale o tom už jsem mluvila předtím. A taky si myslím, že když rodič a škola jdou stejnou nebo aspoň podobnou cestou, je to pro dítě vždycky velké plus. Vždycky rodičům říkám, že když bude mít dítě nějaký problém s učením nebo s chováním a budeme já i oni důslední a budeme pracovat na odstranění toho problému, vyplatí se to a problém se buď zmírní, nebo se úplně ztratí. Takovou zkušenost mi přinesla praxe a zatím to vždycky fungovalo. **Respektují rodiče Vaši radu?** To je rodina od rodiny různě. Někteří rodiče to asi vůbec nechápou nebo chápat nechcous, možná proto, že by je to stálo moc úsilí, aby doma s dětma procvičovali a byli důslední. To ale asi není problém rodin jako takových,*

ale problém celé společnosti. Ale pořád jsou tu rodiče, kteří chápou, že vzdělání je pro dítě důležité a chtějí, aby se děti ve škole něco naučily.

6. Jaká je Vaše zkušenost ze spolupráce a proč je právě taková?

Pokud se spolupracuje, je zkušenost dobrá. Rozvinout spolupráci ale chvíli trvá. V 1. třídě na schůzce sedí všichni rodiče jako zařezaní, ale už ve 2. třídě začínají debatovat a jsou otevřenější. A taky se poznají všechny 3 strany - děti, rodiče, učitel. Spolupráce má stoprocentně smysl, kdyby smysl neměla, tak bych jí nebudovala.

7. Jak často kontaktují rodiče školu, chodí do školy a za jakým účelem?

*Rodiče kontaktují školu za účelem vzdělání a výchovy svých dětí. Rodiče mě kontaktují, když je dítě nemocné a potřebují ho omluvit a domluvit se na úkolech. Potom mě taky kontaktují, když se vyskytne nějaký problém – to si přijdou buď na něco stěžovat, nebo se se mnou o něčem poradit. Do školy chodí na třídní schůzky, konzultace a na ty naše společné akce, které máme až po vyučování. **Setkáváte se s některými rodiči častěji?** To ano. Vídám se častěji s těmi rodiči, které mají děti s určitými problémy, ať už v učení nebo v chování. S nimi si dávám pravidelné konzultace, tak jednou za 6 až 8 týdnů nebo dle potřeby a říkáme si, co je třeba dále dělat a zda se dítě zlepšilo.*

8. Jsou připomínky a náměty rodičů ohledně výuky a provozu ve škole vyslyšeny a řešeny? Pokud ano, jakým způsobem?

*Když mi dají rodiče k něčemu podnět, tak já svědomitě jdu za vedením a snažím se všechno řešit. Ale moc se mi to neosvědčilo, asi je lepší, když jdou za vedením samotní rodiče, anebo když to sepišou na papír, co se jim líbí/nelíbí a já to pak předám vedení. Jde o to, aby se rodiče nebáli ozvat se. To je to, co se týče vedení. Když jdou připomínky přímo na mou osobu, tak se nad tím vždycky zamyslím, ale mrzí mě, že ty připomínky nejdou přímo. Proto na rodiče na třídní schůzce apeluju, že pokud mají nějaký problém, mají mi o něm říct. Ale to už jsme zase u té otevřenosti, o které už jsem mluvila. Vždycky říkám rodičům, aby to řekli tady a teď! **Myslíte si, že rodiče mohou tímto způsobem zasahovat do výchovně – vzdělávacího procesu a chodu školy?** Myslím si, že rodiče nemůžou až tak moc mluvit do toho, co se ve škole děje. Víím, že se v minulosti objevilo pár peticí, kdy chtěli rodiče řešit takové ty věci, které se týkaly provozu školy, a to potom dostáli svého, ale jinak si myslím, že co se týče např. výuky, tak do toho*

zasahovat skutečně téměř nemohou.